

ANALÝZA POTENCIÁLU CESTOVNÍHO RUCHU V KRAJI VYSOČINA A MÍRA JEHO VYUŽITÍ

zpracovala
Vysoká škola polytechnická Jihlava
katedra cestovního ruchu

září 2014

Řešitelský kolektiv:

RNDr. PaedDr. Jaromír Rux, CSc.

RNDr. Eva Janoušková, Ph.D.

Ing. Ivica Linderová, PhD.

PaedDr. František Smrčka, Ph.D.

jaromír.rux@vspj.cz

eva.janouskova@vspj.cz

ivica.linderova@vspj.cz

frantisek.smrcka@vspj.cz

Obsah

ÚVOD	4
1 POTENCIÁL CESTOVNÍHO RUCHU	4
2 FYZICKO-GEOGRAFICKÁ CHARAKTERISTIKA KRAJE VYSOČINA	5
2.1 Metodika výzkumu potenciálu přírodních složek krajiny	6
2.2 Hodnocení potenciálu přírodních složek krajiny.....	7
3 POTENCIÁL ATRAKTIVIT CESTOVNÍHO RUCHU V KRAJI VYSOČINA	11
3.1 Metodika výzkumu potenciálu atraktivit cestovního ruchu	12
3.2 Hodnocení potenciálu atraktivit cestovního ruchu.....	12
4 POTENCIÁL INFRASTRUKTURY CESTOVNÍHO RUCHU	14
4.1 Metodika výzkumu potenciálu infrastruktury cestovního ruchu.....	14
4.2 Hodnocení potenciálu infrastruktury cestovního ruchu	15
5 CELKOVÝ POTENCIÁL CESTOVNÍHO RUCHU	27
6 VYUŽITÍ POTENCIÁLU CESTOVNÍHO RUCHU V KRAJI VYSOČINA	31
7 VÝVOJOVÉ TENDENCE A TRENDY	34
ZÁVĚR.....	39
POUŽITÁ LITERATURA.....	40
SEZNAM TABULEK.....	41
SEZNAM GRAFŮ	42
SEZNAM KARTOGRAMŮ	42
SEZNAM MAP.....	42
SEZNAM ZKRATEK.....	43

ÚVOD

Význam cestovního ruchu (dále CR) a nutnost jeho udržitelného rozvoje je všeobecně přijímanou skutečností, kterou není třeba obhajovat. Jeho rozvoj je podmíněn dostatečnou velikostí potenciálu, který je vázán na přírodní i společenský subsystém krajinné sféry a jehož rozmístění je nerovnoměrné. Cílem analýzy je získání objektivních dat o rozložení a velikosti potenciálu cestovního ruchu a úrovni jeho využití, jejich analýza a vyhodnocení pro potřeby rozhodovacích procesů pracovníků Kraje Vysočina.

Pro zpracování analýzy jsme stanovili posloupnost kroků, a sice:

- získání sekundárních dat z veřejné databáze Českého statistického úřadu, České centrály cestovního ruchu CzechTourism, krajského úřadu Kraje Vysočina, organizace cestovního ruchu Vysočina Tourism, GIS a dalších zdrojů,
- vytvoření metodiky pro výpočet velikosti jednotlivých složek potenciálu cestovního ruchu,
- regionalizace kraje podle jednotlivých složek potenciálu,
- vyhodnocení využití potenciálu,
- závěry a doporučení.

1 POTENCIÁL CESTOVNÍHO RUCHU

Potenciál území z hlediska cestovního ruchu je schopnost poskytovat komplexní služby cestovního ruchu. Chápeme ho jako souhrn předpokladů, které umožňují rozvoj cestovního ruchu a stávají se motivem účasti na něm.

Potenciál cestovního ruchu představuje z ekonomického hlediska kapacitu, strukturu infrastruktury cestovního ruchu (Gúčík, 2004), tj. strukturu ubytovacích, pohostinských a dalších zařízení cestovního ruchu. Z geografického hlediska se podle Mariota jedná (1983, In Gúčík, 2004) o způsobilost území poskytnout podmínky pro rozvoj.

Potenciálem cestovního ruchu rozumíme tedy soubor územních podmínek a předpokladů pro rozvoj cestovního ruchu, které tvoří složitý interdisciplinární systém. Do něho vstupují aspekty přírodního prostředí, hodnoty kulturně-historického dědictví a projevy aktuální lidské činnosti. Komplexní obsažení a kvantifikace tohoto systému jsou obtížné, protože některé prvky působí nehmotně a neměřitelně, u jiných prvků je jejich významová diferenciací složitá (Bína, 2010).

Potenciál cestovního ruchu v území tedy tvoří primární a sekundární nabídka. Primární nabídka zahrnuje přírodní a kulturně-historické atraktivity a významné organizované akce. Návštěvnost území je přitom závislá na atraktivitě primární nabídky. Cestovní ruch je možné rozvíjet jen v místech s jistým stupněm atraktivity primární nabídky.

Pro účely analýzy tedy chápeme potenciál cestovního ruchu jako souhrn potenciálu přírodních složek krajiny, potenciálu kulturně-historických atraktivit a potenciálu infrastruktury daného území

2 FYZICKO-GEOGRAFICKÁ CHARAKTERISTIKA KRAJE VYSOČINA

Fyzicko-geografická charakteristika území zahrnuje několik složek, kterými je možné území popsat. Jedná se o geomorfologický ráz území, hydrologické a klimatické podmínky, flóru a faunu v souladu s ochranou přírody a krajiny.

a) Povrch

Téměř celé území kraje přísluší ke geomorfologické oblasti Českomoravská vrchovina, která je dále členěna do sedmi geomorfologických celků, a to na Křemešnickou vrchovinu, Hornosázavskou pahorkatinu, Železné hory, Hornosvrateckou vrchovinu, Křižanovskou vrchovinu, Javořickou vrchovinu a Jevišovickou pahorkatinu.

K nejvýše ležícím oblastem kraje patří zejména Žďárské vrchy s řadou vrcholů přes 800 m n. m. (Devět skal 836 m. n. m.) a Jihlavské vrchy v Javořické vrchovině (Javořice 837 m n. m.).

Nejčlenitější území s největšími výškovými rozdíly leží při horní Svatce, tzv. Svratecká hornatina. K významným vrcholům patří dále například Křemešník (765 m n. m.), Čeřínek (761 m n. m.), Strážístě (744 m n. m.), Špičák (734 m n. m.), Mařenka (711 m n. m.), Melechov (709 m n. m.) či Vestec v Železných horách (668 m n. m.).

b) Vodstvo

Území kraje je pramennou oblastí významných českých a moravských řek a prochází jím hlavní evropské rozvodí Labe - Dunaj. Řeky Doubrava, Sázava a Želivka náleží do úmoří Severního moře, Svatka, Oslava, Jihlava, Rokytá a Moravská Dyje náleží do úmoří Černého moře.

Na řadě vodních toků byly zbudovány údolní vodní nádrže, některé jsou významnými zdroji pitné vody z celorepublikového hlediska. Jedná se především o vodní nádrž Švihov na Želivce (leží z větší části v Středočeském kraji) zásobující Prahu a Vír na Svatce, ze které je dodávána pitná voda do brněnské aglomerace. Na řece Jihlavě byla zbudována vodní nádrž Dalešice s nejvyšší hrází v České republice (100 m).

Kraj Vysočina oplývá rovněž velkým počtem rybníků. Největší z nich - Velké Dářko se nachází u Žďáru nad Sázavou.

c) Podnebí

Téměř celé území Kraje Vysočina se nachází v mírně teplé podnebné oblasti. Pouze nejvyšší části Hornosvratecké a Javořické vrchoviny patří do chladné oblasti, podoblasti mírně chladné, neboť jejich průměrná roční teplota se pohybuje pouze okolo 5°C. Na většině území Vysočiny se průměrné roční teploty pohybují mezi 6 - 8°C. Nejteplejší je jihovýchodní část Třebíčska, kde průměrné roční teploty vystupují až k 9°C. Na množství a intenzitě srážek na Vysočině se významně podílí reliéf a převažující západní a severozápadní směr větru. Roční úhrn srážek na Vysočině se pohybuje od 500 mm do 800 mm. Nejvíce srážek spadne v letním období. Nejdeštivější je oblast Žďárských vrchů, která leží na návětrných svazích Vysočiny. Naopak jihovýchodní část Třebíčska leží ve srážkovém stínu Vysočiny a průměrný roční úhrn srážek je zde nejnižší.

d) Ochrana přírody

V Kraji Vysočina se nachází několik významných chráněných krajinných oblastí, národních přírodních rezervací, národních přírodních památek atd.

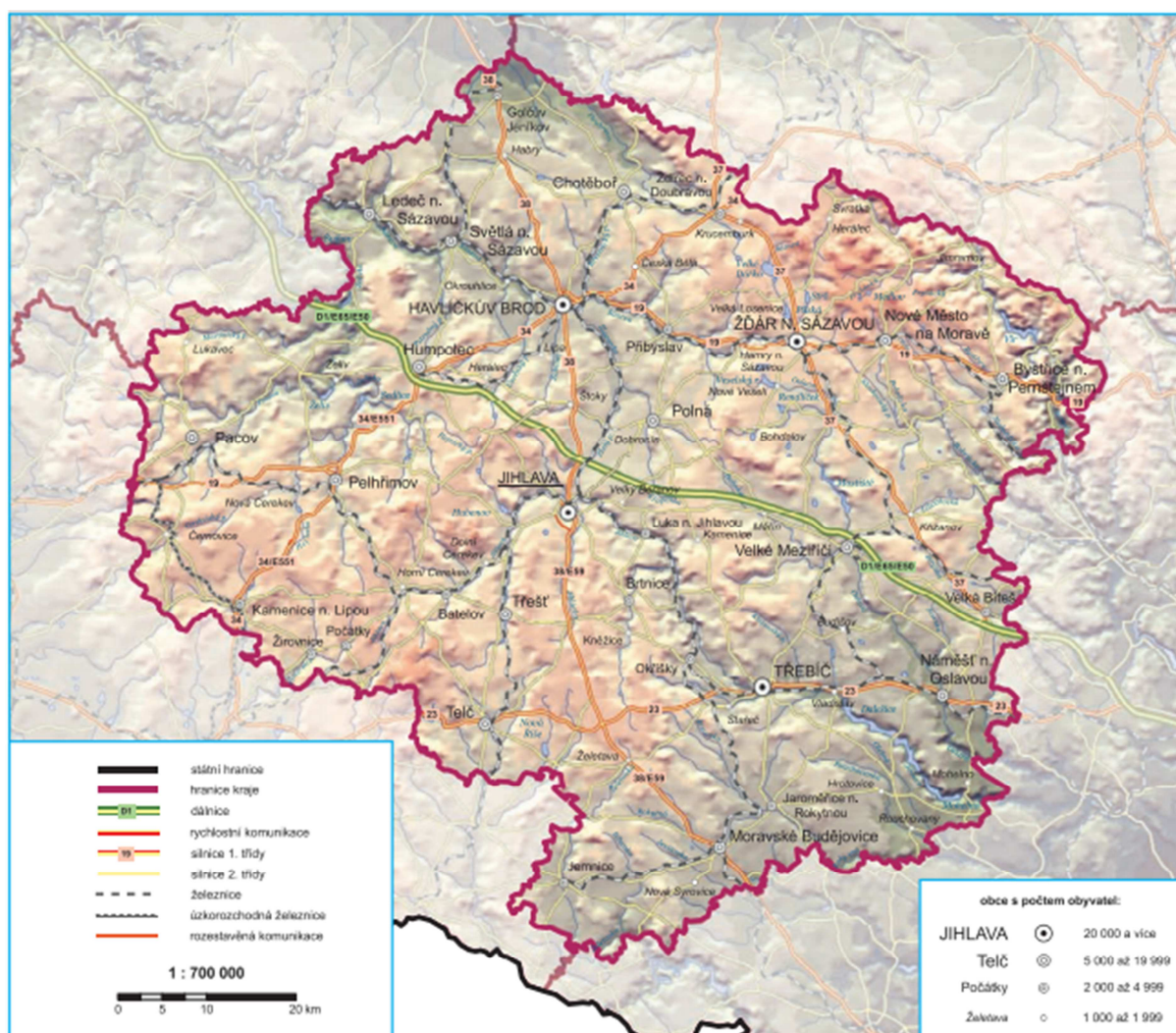
Kraj disponuje dvěma chráněnými krajinnými oblastmi, a to Žďárské vrchy o rozloze 70 890 ha, přitom 72,6 % leží na území kraje a Železné hory o rozloze 9 449 ha, z toho na území kraje leží 33 %.

Dále se v Kraji Vysočina nachází sedm národních přírodních rezervací, a to Ransko (Krucemburk), Radoštínské rašeliniště, Žákova hora (Cikháj), Zhejral (Klátovec), Mohelenská hadcová step (Mohelno), Velký Špičák (Třešť) Dářko (Radoštin).

Součástí kraje jsou 3 národní přírodní památky, 70 přírodních rezervací, 101 přírodních památek, 2 smluvně chráněná území a 75 evropsky významných lokalit.

Velkou environmentální i estetickou hodnotu má jedinečná kulturní krajina Vysočiny, která vytváří atraktivní prostředí pro trávení volného času. K ochraně krajinného rázu, je v Kraji Vysočina v lokalitách s významnými estetickými a přírodními hodnotami vyhlášeno devět přírodních parků, ke kterým patří Doubrava, Melechov, Rokytná, Svratecká hornatina, Třebíčsko, Čeríněk, Bohdalovsko, Střední Pojhlaví, Balinské údolí.

Mapa 1: Fyzicko-geografická mapa Kraje Vysočina

Zdroj: Krajský úřad Kraje Vysočina. Vysočina – tematický atlas.

2.1 Metodika výzkumu potenciálu přírodních složek krajiny

Pro stanovení potenciálu krajiny jsme jako základní charakteristiku zvolili zastoupení jednotlivých typů krajiny tak, jak je definoval Ústav územního rozvoje Brno (dále ÚÚR Brno), délku břehů rekreačních vodních ploch a délku řek vhodných ke splouvání. Tyto údaje jsme doplnili z veřejné

databáze ČSÚ a GIS o údaje o procentním zastoupení lesních ploch a koeficient ekologické stability. Rovněž bylo přihlédnuto k zastoupení velkoplošných a maloplošných chráněných území (CHKO, NPR, NP).

Při valorizaci potenciálu cestovního ruchu vyvstává otázka, zda je potenciál možné vyjádřit číselně, tedy je-li to pojem kvalitativní nebo kvantitativní, zda vstupní údaje tvoří množinu nebo systém. Domníváme se, že myšlenka ÚÚR Brno o možnosti vyjádřit potenciál cestovního ruchu číselně je správná. Dochází však přitom k zjednodušení, protože údaje jako např. *genius loci* nebo estetická kategorie krajiny nelze postihnout kvantitativně.

Stanovený postup se vyznačuje jistou subjektivitou při volbě „objektivních vstupních dat“ a také subjektivitou při výběru prostorové jednotky. Konstatujeme ale, že použitá data jsou objektivní a veřejně dostupná. Protože se jedná o data v různých jednotkách, jsou všechna data standardizována metodou min-max, typ max. Pro stanovení pořadí byla použito kompozitních indikátorů. Výsledný indikátor byl definován jako součet jednotlivých indikátorů se stejnými vahami.¹ Podrobný popis výpočtu by zabral mnoho místa, zájemcům ho rádi poskytneme.

2.2 Hodnocení potenciálu přírodních složek krajiny

Potenciál přírodních složek krajiny po jeho vyčíslení uvádíme za jednotlivé obce s rozšířenou působností (dále ORP) v Kraji Vysočina.

Tabulka 1: Pořadí ORP Kraje Vysočina podle velikosti potenciálu přírodních složek krajiny

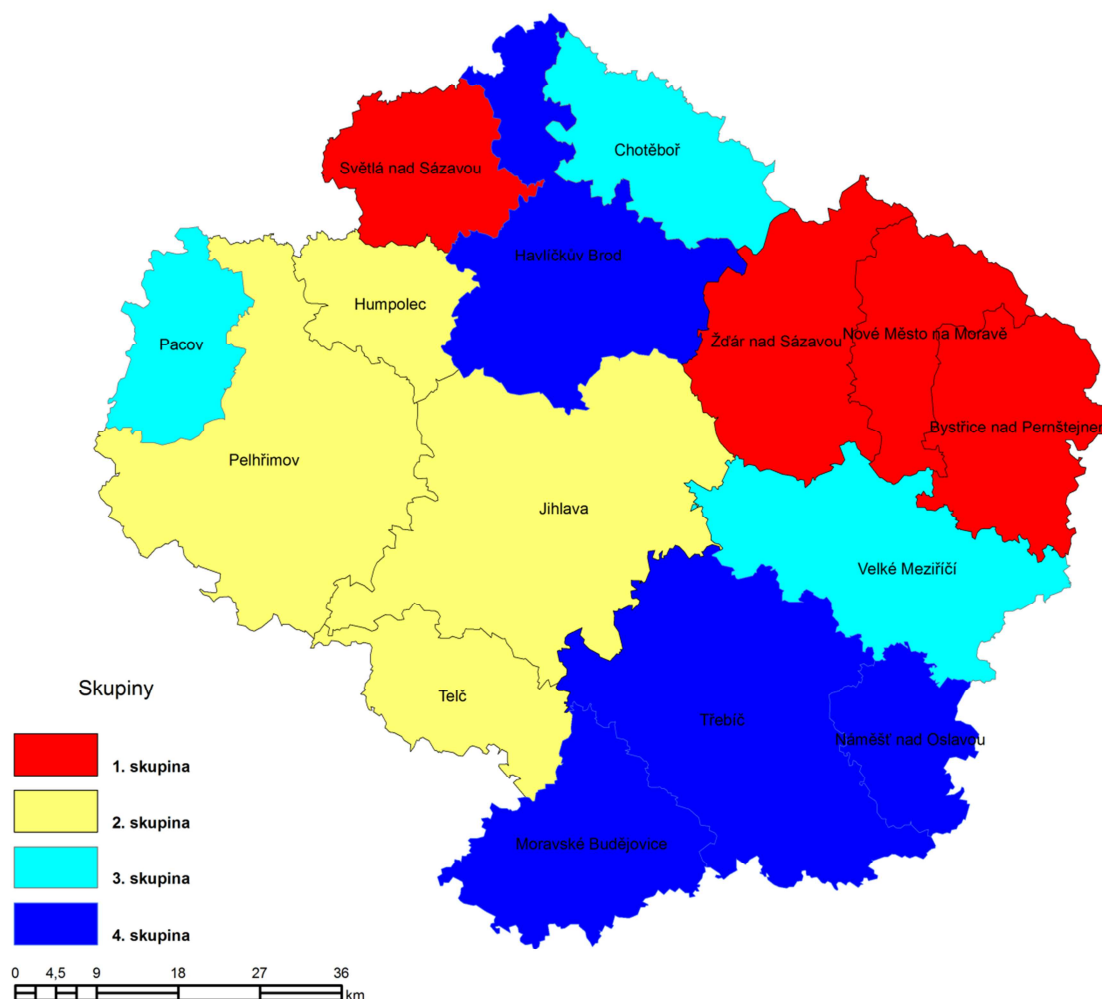
ORP	Potenciál přírodních složek krajiny*	Skupina
Žďár nad Sázavou	2,746396	1
Nové Město na Moravě	2,721212	1
Bystřice nad Pernštejnem	2,162380	1
Světlá nad Sázavou	2,151703	1
Telč	1,583835	2
Jihlava	1,527764	2
Humpolec	1,506830	2
Pelhřimov	1,444440	2
Chotěboř	1,367487	3
Pacov	1,341350	3
Velké Meziříčí	1,201700	3
Třebíč	0,923832	4
Náměšť nad Oslavou	0,876816	4
Havlíčkův Brod	0,624147	4
Moravské Budějovice	0,080089	4

*vlastní propočty

Zdroj: Český statistický úřad. [online]. [cit. 07. 08. 2014]. Dostupné z: <http://www.czso.cz>

¹ Postup výpočtu k nahlédnutí u autorů.

Kartogram 1: Regionalizace Kraje Vysočina podle potenciálu přírodních složek krajiny

Zdroj: CSU, zpracování vlastní

Konstatujeme, že z hlediska potenciálu přírodních složek krajiny lze ORP Kraje Vysočina rozdělit do 4 skupin. Do skupiny 1 patří ORP Žďár nad Sázavou, Nové Město na Moravě, Bystřice nad Pernštejnem a Světlá nad Sázavou. Do skupiny 2 řadíme ORP Telč, Jihlava, Humpolec a Pelhřimov. ORP Chotěboř, Pacov a Velké Meziříčí jsou zařazeny do skupiny 3. Skupinu 4 tvoří Třebíč, Náměšť nad Oslavou, Havlíčkův Brod a Moravské Budějovice.

Skupina 1:

Žďár nad Sázavou, Nové Město na Moravě, Bystřice nad Pernštejnem, Světlá nad Sázavou

V této části Kraje Vysočina, která má nejvyšší potenciál přírodních složek krajiny, se nachází převážně vrchovinný typ území porostlý lesy. Jsou zde rozsáhlé vodní plochy vhodné ke koupání, nachází se zde dvě CHKO. Většina území leží v Hornosvratecké vrchovině, kde charakteristický ráz dodávají krajině Žďárské vrchy, které se rozkládají v celé severní části správního území. Jedná se o ekologicky i biologicky vyváženou krajinu, která vytváří příznivé podmínky pro letní i zimní turistiku. Nachází se zde druhá nejvyšší hora kraje Devět skal (836 m), největší rybník Velké Dářko (206 ha), nejvýše položený rybník Sykovec (720 m). V Nedvědicke vrchovině, která je snad nejčlenitější částí celé Vysočiny, převýšení místy přesahuje i 300 metrů. Klimatické podmínky, které jsou dány nadmořskou výškou 500 až 800 m n. m., jsou velice příznivé i pro rekondiční pobyty. Nové Město na Moravě je centrem, klasického lyžování nejenom na Vysočině, ale i v celé republice. Pořádání lyžařských závodů má více než stoletou tradici a od roku 1934 se zde každoročně pořádá

známý závod „Zlatá lyže Českomoravské vysočiny“, který se od počátku 80. let téměř pravidelně stává součástí Světového poháru v běhu na lyžích. K nejatraktivnějším místům patří údolí řeky Svratky, oblast Světelska a Ledčska. Územím protéká řeka Sázava, jejíž koryto a okolí tvoří přírodní rezervaci Stvořidla. Nejvýše položeným místem této oblasti je vrch Melechov (709 m n. m.) se zděnou rozhlednou na vrcholu.

Skupina 2:

Telč, Jihlava, Humpolec, Pelhřimov

Jde o druhou významnou rekreační oblast na území Českomoravské vrchoviny. V Jihlavských vrších se nachází na území ORP Telč nejvyšší bod kraje Javořice (837 m). Z přírodních zajímavostí se zde nachází chráněné přírodní výtvoř, jako jsou Údolí Prokopky, Údolí Vápovky a Olšanský potok. Pro okolí Jihlavy je charakteristická kopcovitá krajina s lesními porosty a údolními pánvemi s množstvím rybníků a potoků. Nejvyšším bodem ORP Jihlava je Čerínek (761 m). V blízkosti Jihlavy se rozkládá přírodní park Čerínek s cennými mrazovými sruby a srázy, kamennými moři, rašelinnými loukami. Dvě území - Velký Špičák u Třeště a rybník Zhejral v Jihlavských vrších - jsou zařazeny do kategorie národní přírodní památka. Pelhřimovsko leží v předhůří Českomoravské vrchoviny a bývá nazývané bránou Vysočiny. Nejvyšším bodem správního území je Křemešník (765 m), který je výletním a lyžařským střediskem a je to i známé poutní centrum. Z přírodních zajímavostí lze jmenovat přírodní rezervaci na Křemešníku. V Kamenici nad Lipou roste v zámeckém parku lípa stará asi 800 let, která se dostala do názvu. Posledním členem skupiny je Humpolec. Správní obvod v západní části Českomoravské vrchoviny má zvlněný povrch. Nejvyšším bodem je Krásná vyhlídka (663 m), která se nachází poblíž Humpolce. V celé oblasti je dostatek vodních ploch pro koupání a letní i zimní turistiku.

Skupina 3:

Chotěboř, Pacov, Velké Meziříčí

Necelá třetina území je pokryta lesy a více než 60 % tvoří zemědělská půda. Chotěbořsko leží v podhůří Železných hor. Téměř polovina obcí má nadmořskou výšku větší než 500 m n. m. Nejvyšším místem je vrch Babylon (673 m n. m.). Územím protéká řeka Doubrava, která zde postupným prohlubováním řečiště v tvrdém rulovém podloží vytvořila kaňonovité údolí, tvořící nepochybně nejkrásnější část obvodu – přírodní rezervaci Údolí Doubravy. Další přírodní rezervací je Staré Ransko uchováající porosty starých olšin s bohatým výskytem chráněných rostlin, obojživelníků a drobných ptáků. Poblíž je i národní přírodní rezervace Ranská bahna s dominantním výskytem bledule jarní a chráněné území Ranská jezírka. Řeka je název přírodní rezervace jižně od Krucemburku zahrnující komplex rašelinných luk v okolí rybníka Řeka. Území plní i vodohospodářskou funkci a samotný rybník je přístupný ke koupání. Asi 30 % území ORP Pacov pokrývají lesy a přes šedesát procent připadá na zemědělskou půdu. Území má členitý povrch a nachází se na západním okraji Českomoravské vrchoviny. Nejvyšším bodem je vrch Strážišť (744 m), který se nachází severně od Pacova poblíž obce Bratřice. Nejnižší položené je naopak místo, kde řeka Trnava na východě překračuje hranici správního území. Mezi nejvýznamnější vodní toky patří řeka Trnava, po celém území jsou roztroušeny malé rybníky, z nichž k největším patří Dvořiště, Machát a Valcha. Na necelé třetině území se rozkládají lesy, zemědělská půda zabírá přes 61%. Území Velkomeziříčska leží na Bítešské vrchovině. Krajina je zvlněná s táhlými hřbety a mělkými sníženinami. Hluboký zářez vytváří údolí řeky Oslavy. Terén postupně klesá od Arnoleckých hor směrem k jihovýchodu. Nejvyšší vrchy se nacházejí v severozápadní části území, z nich nejvyšší je Havlina (706 m). Nejnižším bodem je naopak místo, kde řeka Oslava protíná hranice správního obvodu. Nejvýznamnějším vodním tokem je již zmiňovaná Oslava, která se svými přítoky odvodňuje téměř celou oblast. Mezi hlavní přítoky patří Balinka, kde jsou vytvořeny četné jezy a peřeje. Dolní

část toku byla vyhlášena jako „Přírodní park Balinské údolí“. V plochých sníženinách v oblasti Křižanova a Netína se nacházejí četné rybníky. V roce 1961 byla na řece Oslavě postavena přehradní nádrž Mostišť. Jedná se o sypanou hráz vysokou 34 m, která vytváří umělé jezero v délce 5,4 km. Zadržaná voda je jedním ze zdrojů pitné vody pro Třebíč a pro dalších více než 100 obcí.

K přírodním zajímavostem patří i Nesměřské údolí na řece Oslavě a u obce Níhov se nacházející romantické údolí Halda, vytvořené říčkou Loučkou. Celý správní obvod protíná dálnice D1.

Skupina 4:

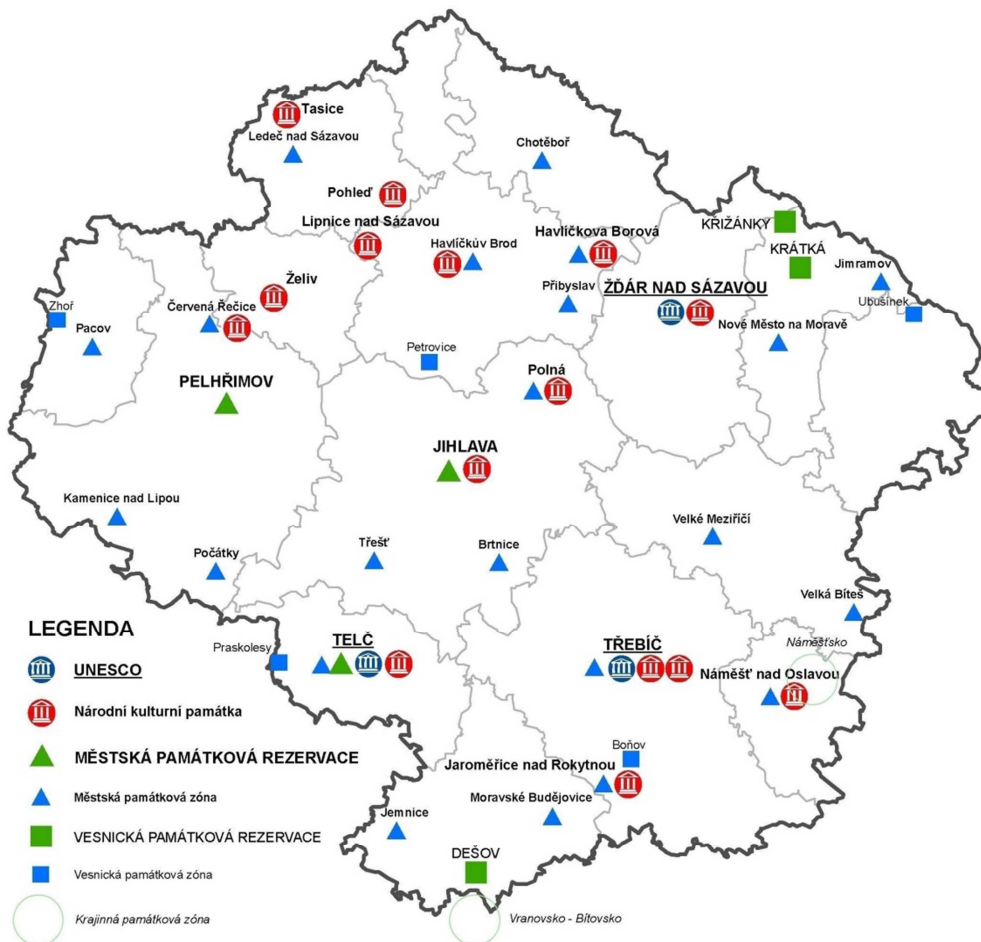
Třebíč, Náměšť nad Oslavou, Havlíčkův Brod a Moravské Budějovice

Nejnižší potenciál přírodních složek krajiny vykazují ORP Třebíč, Náměšť, Havlíčkův Brod a Moravské Budějovice. Jedná se většinou o pouze mírně zvlněnou krajinu s malým podílem lesů (Havlíčkův Brod, Moravské Budějovice) a s velkým podílem zemědělské půdy a zastavěných ploch. Rovněž koeficient ekologické stability zde dosahuje nejnižších hodnot (Moravské Budějovice 0,48). ORP Havlíčkův Brod má nejnižší procento zalesnění a nevhodnější půdní a klimatické podmínky pro zemědělství, které zde již má staletou tradici. I toto území je využíváno pro rekreační cestovní ruch např. vodní nádrž Dalešice, řada rybníků, řeky Jihlava, Oslava, Chvojnice, přírodní parky Třebíčsko, Rokytá, Mohelenská hadcová step atd.

3 POTENCIÁL ATRAKTIVIT CESTOVNÍHO RUCHU V KRAJI VYSOČINA²

Kraj Vysočina nevyniká pouze krásnou přírodou, ale může svým návštěvníkům nabídnout i mnohé historické památky jako jsou gotické hrady, renesanční zámky, barokní církevní stavby a mnoho památek lidového stavitelství.

Mapa 2: Přehled památek UNESCO, národních kulturních památek, městských a vesnických památkových rezervací, městských, vesnických a krajinných památkových zón

Zdroj: Profil Kraje Vysočina

V kraji se nacházejí tři z dvanácti českých míst Světového dědictví UNESCO, a to Telč s jejím historickým centrem, Žďár nad Sázavou s poutním kostelem sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře a Třebíč s bazilikou sv. Prokopa, židovskou čtvrtí a židovským hřbitovem. Skupinu nejvýznamnějších památek doplňuje 12 nemovitých národních kulturních památek a 3 movité národní kulturní památky. Výjimečným kulturním bohatstvím kraje jsou městské a vesnické památkové rezervace, městské a vesnické památkové zóny. Mezi pozoruhodnosti kraje patří významné kulturní památky jako například zámky v Telči, v Jaroměřicích nad Rokytnou, hrady Lipnice nebo Kámen, premonstrátské kláštery v Želivi a Nové Říši, jihlavské a telčské podzemí, Třešť s ojedinělou sbírkou betlémů. Potenciál atraktivit cestovního ruchu pro účely analýzy tedy představují kulturně-historické a sakrální památky a památky lidové architektury.

² Při zpracování potenciálu atraktivit nebyly zohledněny nově vyhlášené NKP Sklárna Tasice, Michalův statek Pohled' a zámek Červená Řečice.

3.1 Metodika výzkumu potenciálu atraktivit cestovního ruchu

Na rozdíl od potenciálu infrastruktury cestovního ruchu, kde můžeme vycházet z objektivních a všeobecně dostupných údajů, je stanovení potenciálu atraktivit cestovního ruchu částečně subjektivní.

Při valorizaci potenciálu atraktivit cestovního ruchu Kraje Vysočina jsme vycházeli z přehledových tabulek výskytu kulturních a významných přírodních atraktivit vždy v celém území ORP. Tabulka byla sestavena podle metodiky využívané ÚÚR Brno. Tabulky potenciálu byly vyplněny jednotlivými ORP. Následně jsme vykonali kvalifikovaný odhad potenciálu atraktivit cestovního ruchu pomocí bodovací škály. Na valorizaci potenciálu se podíleli čtyři odborníci z akademické obce působící na katedře cestovního ruchu Vysoké školy polytechnické Jihlava a odborník z praxe působící na Odboru kultury a památkové péče krajského úřadu Kraje Vysočina. Získané bodové hodnocení bylo normováno do intervalu $<0,1>$ a metodou kompozitních indikátorů bylo určeno výsledné pořadí.

3.2 Hodnocení potenciálu atraktivit cestovního ruchu

Z hlediska velikosti potenciálu atraktivit na km² jsme stanovili pořadí jednotlivých ORP, které jsme následně seskupili do pěti skupin.

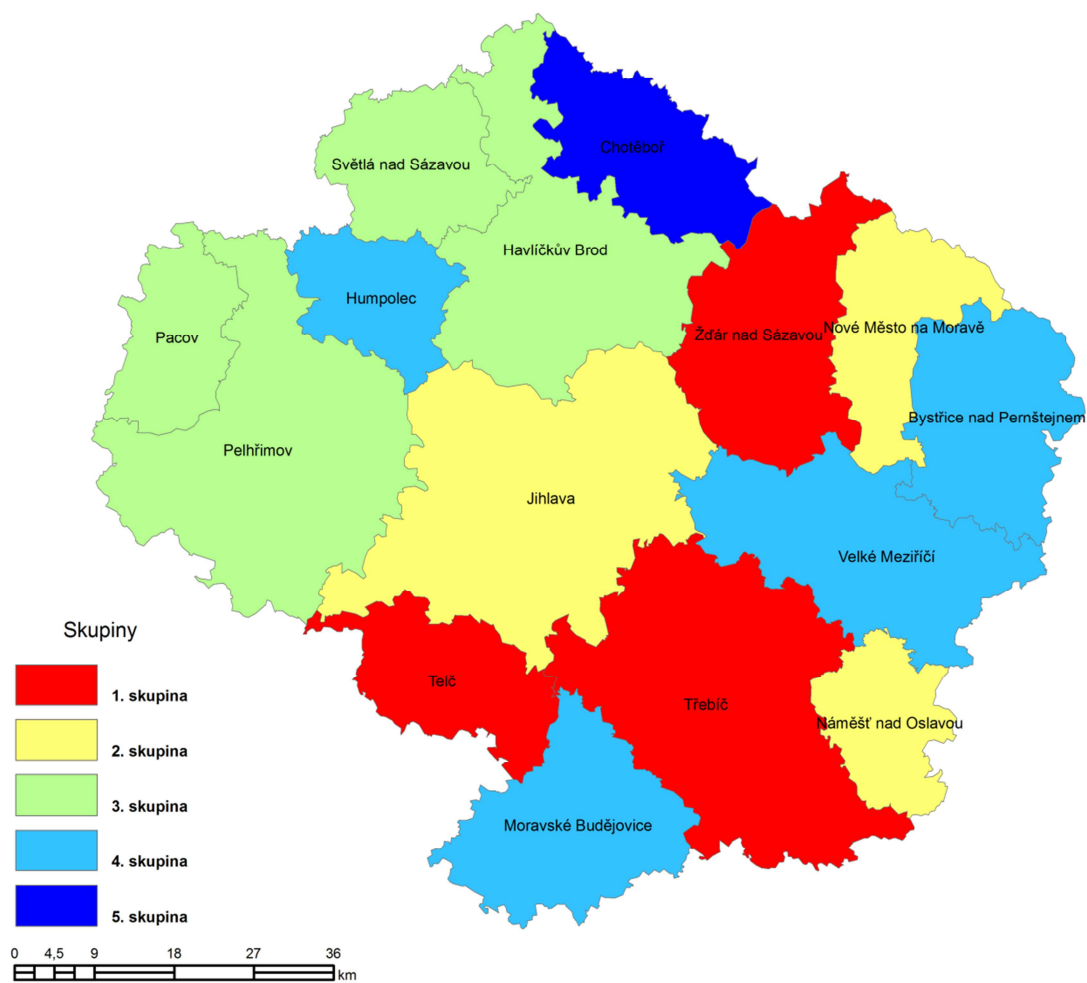
Tabulka 2: Pořadí ORP podle potenciálu atraktivit

ORP	Součet bodů/rozloha*	Skupina
Telč	10,88301	1.
Třebíč	5,709412	1.
Žďár nad Sázavou	5,040394	1.
Náměšť nad Oslavou	4,710215	2.
Jihlava	4,398486	2.
Nové Město na Moravě	4,232359	2.
Světlá nad Sázavou	3,942317	3.
Pacov	3,382667	3.
Pelhřimov	3,313241	3.
Havlíčkův Brod	3,105145	3.
Bystřice nad Pernštejnem	2,971351	4.
Moravské Budějovice	2,855074	4.
Humpolec	2,399035	4.
Velké Meziříčí	2,164418	4.
Chotěboř	0,620798	5.

*vlastní propočty

Zdroj: Český statistický úřad. [online]. [cit. 07. 08. 2014]. Dostupné z: <http://www.czso.cz>, ORP, Kraj Vysočina.

Kartogram 2: Regionalizace Kraje Vysočina podle velikosti potenciálu atraktivit

Zdroj: CSU, zpracování vlastní

4 POTENCIÁL INFRASTRUKTURY CESTOVNÍHO RUCHU

Domníváme se, že pojetí potenciálu definované ÚÚR a převzaté některými autory je značně úzké a potenciál je potřeba rozšířit o potenciál infrastruktury cestovního ruchu.

Infrastruktura cestovního ruchu je významnou součástí nabídky cestovního ruchu. Označujeme ji také jako sekundární nabídku. Sekundární nabídka je přitom prostředkem k dosažení cíle účasti na cestovním ruchu, neboť vytváří podmínky pro využívání primární nabídky a přizpůsobuje se jí. Za primární nabídku považujeme součásti území, které působí jako primární motiv účasti na cestovním ruchu např. přírodní a kulturně-historické atraktivity nebo organizované akce (nejčastěji festivaly).

Bez infrastruktury cestovního ruchu, resp. bez existence sekundární nabídky by nebylo možné v území cestovní ruch rozvíjet. Návštěvníci by se v území zdržovali pouze krátce, protože by neexistovala možnost ubytování, případně by možnost ubytování a stravování byla značně omezena. Infrastruktura cestovního ruchu tedy podporuje prodloužení pobytu návštěvníků v daném území vhodnou nabídkou svých produktů a služeb.

Za doplňkový údaj o infrastruktuře cestovního ruchu považujeme délku pěších turistických tras, cyklotras, hiposteze, vleků a rozhleden.

4.1 Metodika výzkumu potenciálu infrastruktury cestovního ruchu

Při analýze potenciálu infrastruktury cestovního ruchu v Kraji Vysočina jsme vycházeli z dostupných dat Českého statistického úřadu, specializovaných organizací jako např. Krajská hygienická stanice Vysočina, A. T. I. C. apod.

Data uvádíme v přehledových tabulkách za jednotlivé ORP, ale také za okresy a v některých případech i za celý kraj. Pro lepší ilustraci jsou data doplněna porovnáním s ostatními kraji České republiky.

Při analýze potenciálu infrastruktury cestovního ruchu jsme se zaměřili na jeho základní složky, tedy ubytovací a pohostinské kapacity, cestovní kanceláře a turistická informační centra.

Pro charakteristiku vybavení ORP lůžkovou kapacitou byly vypočteny dvě hodnoty, a to Defertova funkce a turistické zatížení území.

Vzorec 1: Defertova funkce

$$TF = \frac{\text{počet stálých lůžek v ubytovacích zařízeních}}{\text{počet residentů}} * 100$$

Vzorec 2: Turistické zatížení území

$$TL = \frac{\text{počet stálých lůžek v ubytovacích zařízeních}}{\text{celková rozloha destinace (km}^2\text{)}} * 100$$

4.2 Hodnocení potenciálu infrastruktury cestovního ruchu

Součástí infrastruktury cestovního ruchu jsou cestovní kanceláře, turistická informační centra, ubytovací a pohostinská zařízení, sportovně-rekreační zařízení. V následujícím textu je uveden celkový přehled této infrastruktury v Kraji Vysočina. K vyjádření úrovně potenciálu infrastruktury cestovního ruchu byl použit údaj o počtu lůžek na obyvatele (Defertova funkce) a počtu lůžek na km² (viz Tabulka 19).

a) Cestovní kanceláře

V roce 2013 působilo v Kraji Vysočina 45 cestovních kanceláří, což představuje pokles oproti roku 2005 o 21 %. K postupnému poklesu počtu cestovních kanceláří v kraji dochází každý rok. Vysočina je zároveň jediným krajem, který zaznamenává v dané oblasti postupný meziroční pokles. V ostatních krajích České republiky došlo v letech 2005 až 2013 k nárůstu počtu cestovních kanceláří, případně k výkyvům v jejich počtu s postupným růstem v letech 2012 a 2013.

Tabulka 3: Vývoj počtu cestovních kanceláří v Kraji Vysočina v letech 2005 až 2013

2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
57	56	52	53	53	48	48	46	45

Zdroj: MagConsulting (vyd. 26. 09. 2013). [online]. [cit. 07. 08. 2014]. Dostupné z: <http://www.magconsulting.cz>

b) Turistická informační centra

Tabulka 4: Turistická informační centra v Kraji Vysočina k roku 2014

Turistická informační centra, informační centra a informační kanceláře	
IC Brtnice	IC chrámu Nanebevzatí Panny Marie, Polná
TIC Bystřice nad Pernštejnem	TIC Přibyslav
Městské IC Havlíčkův Brod	IK Sněžné
TIC Humpolec	TIC Světlá nad Sázavou
IC Chotěboř	IC Telč
IC Jaderná elektrárna Dukovany	TIC Národní dům Třebíč
TIC Jaroměřice nad Rokytnou	TIC Bazilika, Třebíč (pobočka)
TIC Jemnice	TIC Zadní synagoga, Třebíč (pobočka)
TIC Jihlava	TIC Třešť
TIC Jihlava – věž Brána Matky Boží (pobočka)	IC a Klub kultury města Velké Bíteše
IC Kamenice nad Lipou	IC Velké Meziříčí
IC OÚ Krucemburk	IC vodní elektrárny Dalešice
IC Ledec nad Sázavou	TIC Westernové městečko Zvole
IC Mikroregionu Hrotovicka	TIC Westernové městečko Zvole, pobočka Central kemp
TIC Moravské Budějovice	TIC Westernové městečko Zvole, pobočka Draxmoor
IC Náměšť nad Oslavou	TIC cest. kancelář SANTINI TOUR Žďár nad Sázavou
IC Nové Město na Moravě	ITC Zámek Žďár nad Sázavou
TIC Pelhřimov	IC Kulturní zařízení města Ždírec nad Doubravou
TIC Počátky	TIC Žirovnice
IC Polná	

TIC - turistické informační centrum, ITC – informační a turistické centrum, IC - informační centrum, IK – informační kancelář

Zdroj: Krajský úřad Kraje Vysočina, OKPPCR

c) Turistické trasy, cyklotrasy, hipostezky

K potenciálu infrastruktury cestovního ruchu patří také vybavení území pěšími trasami, cyklostezkami, cyklotrasami, hipotrasami a trasami pro běžecké lyžování.

Tabulka 5: Přehled délek turistických tras (v km) v jednotlivých ORP Kraje Vysočina v roce 2013

ORP	Pěší trasy	Cyklostezky	Cyklotrasy	Tematické cyklotrasy	Hipotrasy	Běžkařské trasy
Bystřice nad Pernštejnem	190	4	141	22	45	52
Havlíčkův Brod	125	8	189	39	60	35
Humpolec	105	0	79	94	43	111
Chotěboř	65	5	122	46	41	36
Jihlava	190	21	314	303	68	120
Moravské Budějovice	50	8	112	63	63	0
Náměšť nad Oslavou	95	0	135	56	29	0
Nové Město na Moravě	165	2	146	17	8	113
Pacov	30	0	95	1	0	0
Pelhřimov	365	2	196	131	76	44
Světlá nad Sázavou	145	4	65	10	10	28
Telč	110	2	156	70	111	123
Třebíč	120	30	430	87	109	24
Velké Meziříčí	85	2	175	27	61	30
Žďár nad Sázavou	300	18	130	16	0	212
Celková délka tras	2 140	106	2 485	982	724	928

Pozn.: U poskytnutých údajů bylo provedeno zaokrouhlení na celé kilometry.

Zdroje: Krajský úřad Kraje Vysočina, ÚÚR Brno (pěší trasy)

d) Pohostinská zařízení

V roce 2001 bylo na Vysočině podle údajů Českého statistického úřadu evidováno celkem 1264 pohostinských zařízení. V tomto počtu byla započítána i pohostinská odbytová střediska, která jsou součástí ubytovacích zařízení. Statistiky pohostinských zařízení v dalších letech nejsou k dispozici. Můžeme však vycházet z údajů Krajské hygienické stanice pro Kraj Vysočina, které nám poskytnou rámcový obraz o struktuře pohostinských zařízení na Vysočině. V roce 2012 uvádí Krajská hygienická stanice pro Vysočinu počet 2653 pohostinských zařízení, která kontroluje. Za rok 2013 jich uvádí 2756.

Tabulka 6: Počet pohostinských zařízení v Kraji Vysočina podle okresů v letech 2012 a 2013

Okres	Havlíčkův Brod	Jihlava	Pelhřimov	Třebíč	Žďár nad Sázavou
2012	515	627	392	537	582
2013	554	517	405	577	603

Zdroj: Informace pro veřejnost v oblasti kontroly potravinového práva v provozovnách stravovacích služeb. Krajská hygienická stanice Vysočina, 2012 a 2013. [online]. [cit. 07. 08. 2014]. Dostupné z: <http://www.khsjih.cz>

Přítom tzv. restauračních zařízení pro širokou veřejnost, ke kterým Krajská hygienická stanice řadí např. restaurace, hotely a „fast food“, bylo 834. Zařízení pro širokou veřejnost bez řešené kuchyně, tj. pivnice, herny, kavárny, bylo 995. Provozoven pohostinských služeb typu cukrárna a sezonních

stánků s občerstvením se v kraji nacházelo 441. Dalšími zařízeními, která zajišťují závodní stravování např. výdejny, nemocniční jídelny, školní menzy, domovy s pečovatelskou službou, bylo 218.

Vykazovat přesné údaje za pohostinská zařízení je náročné z důvodů neexistence celorepublikové databáze pohostinských zařízení. Počet pohostinských zařízení není statisticky sledován. Kromě toho je část pohostinských zařízení součástí ubytovacích zařízení, což je někdy opomíjeno. Proto uváděné údaje považujeme pouze za orientační.

e) Ubytovací zařízení

Informace o počtu ubytovacích zařízení, jejich návštěvnosti, využívání kapacit a struktuře hostů je možné získat ze statistických databází České statistického úřadu (ČSÚ). Sledovány jsou tzv. hromadná ubytovací zařízení, která disponují min. 5 pokoji a 10 a více lůžky. Patří k nim hotely, penziony, turistické ubytovny, kempy, chatové osady apod. Opomíjeno tedy může být ubytování v soukromí s nižším počtem lůžek.

ČSÚ poskytuje informace o ubytovacích kapacitách v jednotlivých okresech, městech a obcích s rozšířenou působností v případě, že se zde nachází min. 4 ubytovací zařízení. Z důvodu ochrany individuálních dat nejsou poskytovány informace z měst, kde se v dané kategorii nachází 3 a méně ubytovacích zařízení. Z ČSÚ je možné získat přehled o cca 80 % ubytovacích kapacit v Kraji Vysočina.

Konstatujeme, že vzhledem ke značnému podhodnocení datové základny statistických úřadů, jsou výsledné hodnoty uváděných indikátorů podhodnoceny. Základními problémy jsou nepodchycení turistů ubytovaných v individuálních a neplacených ubytovacích zařízeních, u přátel a příbuzných, nepodchycení jednodenních návštěvníků měst, podhodnocené údaje o rezidentech měst a nepodchycení přítomných obyvatel (tzn. pracující, procházející, studující apod.). Ke zkvalitnění mohou přispět údaje mobilních operátorů.

Tabulka 7: Vývoj počtu ubytovacích zařízení v Kraji Vysočina v letech 2000 až 2013

Rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
HUZ	353	363	360	360	357	353	364	358	348	354	346	398	506	505
Lůžka	18293	18725	18639	18772	18554	18783	19636	19750	19053	19532	19954	21178	25898	25749

Zdroj: Český statistický úřad. [online]. [cit. 07. 08. 2014]. Dostupné z: <<http://www.czso.cz>>

Počet ubytovacích zařízení v Kraji Vysočina byl od roku 2000 na přibližně stejné úrovni. Mezi lety 2010 a 2012 došlo k výraznému nárůstu počtu ubytovacích zařízení v kraji (o 160 ubytovacích zařízení). Výrazný rozdíl v počtu ubytovacích zařízení mezi lety 2011 a 2012 možno připsat aktualizaci Registru hromadných ubytovacích zařízení ČSÚ na základě výsledků projektu Ministerstva pro místní rozvoj "Zkvalitnění informací o vybraných sektorech cestovního ruchu". Aktualizací došlo k revizi dat kapacit i návštěvnosti za roky 2012 a 2013. Z tohoto důvodu je srovnání dat v souvislé časové řadě problematické. Nové srovnatelné časové řady jsou publikované od roku 2012.

V roce 2012 působilo na Vysočině 506 ubytovacích zařízení s počtem lůžek 10 a více. Nejvíce byla zastoupena kategorie penzion se 159 ubytovacími zařízeními (31 %), z toho nejvyšší podíl penzionů mezi okresy (35 %) byl ve Žďáru nad Sázavou. Nejnižší podíl mají hotely garni ve všech třídách (0,4 %) a hotely třídy* (1 %). Málo jsou zastoupeny také ubytovací kapacity vyššího standardu, tedy hotely třídy**** (3 %) a ***** (0 %). Nejvyšší počet ubytovacích zařízení je přitom lokalizován v okrese Žďár nad Sázavou (33 %) a nejnižší v Třebíči (16 %).

Hotely třídy**** se nachází v obcích Pavlov, Rančířov, Vanov, Herálec, Horní Cerekev, Žirovnice, Hrotovice, Svratka a ve městech Jihlava, Telč, Humpolec, Třebíč, Nové Město na Moravě a Žďár nad Sázavou.

Tabulka 8: Počet hromadných ubytovacích zařízení v Kraji Vysočina podle okresů v roce 2012

2012	Hotel *****	Hotel, motel, hotel ***** *** ** *					Hotel garni * až *****	Penzion	Kemp	Chatová osada	Turistická ubytovna	Ostatní HUZ	Cel- kem
HB	.	1	9	1	.	.	.	33	5	7	10	15	81
JI	.	6	13	2	1	1	1	29	3	2	15	16	88
PE	.	3	8	4	1	.	.	22	7	5	8	33	91
TR	.	2	10	2	.	.	.	19	9	2	17	18	79
ZR	.	3	22	3	3	1	1	56	7	8	21	43	167
Celkem	.	15	62	12	5	2	2	159	31	24	71	125	506

HB – Havlíčkův Brod, JI – Jihlava, PE – Pelhřimov, TR – Třebíč, ZR – Žďár nad Sázavou

Zdroj: Český statistický úřad. [online]. [cit. 07. 08. 2014]. Dostupné z: <<http://www.czso.cz>>

Z hlediska počtu pokojů má nejvyšší zastoupení kategorie ostatní hromadná ubytovací zařízení s počtem pokojů 2781 (31 %), hotely třídy**** s počtem pokojů 1771 (20 %) a penziony s počtem pokojů 1503 (17 %). S ohledem na skutečnost, že celkové počty pokojů za jednotlivé okresy jsou vykazovány bez snahy o ochranu individuálních údajů, ale při členění podle jednotlivých kategorií a tříd jsou již některé údaje utajeny, nejsou podíly, které uvádíme zcela přesné. Avšak konstatujeme, že odpovídají realitě.

Tabulka 9: Počet pokojů v hromadných ubytovacích zařízeních v Kraji Vysočina podle okresů v roce 2012

2012	Hotel *****	Hotel, motel, hotel ***** *** ** *					Hotel garni * až *****	Pen- zion	Kemp	Chat. osada	Turistická ubytovna	Ostatní HUZ	Cel- kem
HB	.	d.u.	261	d.u.	.	.	.	317	42	152	111	263	1177
JI	.	202	353	d.u.	d.u.	d.u.	d.u.	256	117	d.u.	258	535	1833
PE	.	d.u.	107	73	d.u.	.	.	217	78	125	98	653	1478
TR	.	d.u.	202	d.u.	.	.	.	169	63	d.u.	242	465	1405
ZR	.	58	848	d.u.	74	d.u.	d.u.	544	77	100	358	865	3000
Počet pokojů v hromadných ubytovacích zařízeních celkem													8893

HB – Havlíčkův Brod, JI – Jihlava, PE – Pelhřimov, TR – Třebíč, ZR – Žďár nad Sázavou

d.u. – důvěrný údaj

Zdroj: Český statistický úřad. [online]. [cit. 07. 08. 2014]. Dostupné z: <<http://www.czso.cz>>

Celkový počet lůžek, která jsou k dispozici v cestovním ruchu, je v Kraji Vysočina 25 898. Nejvíce lůžek, obdobně jako pokojů, je k dispozici v kategorii ostatní ubytovací zařízení (8731, 34 %). O něco méně lůžek mají k dispozici kategorie penzion (4253, 16,4 %) a hotel*** (4112, 15,8 %). Můžeme tedy konstatovat fakt, že hotely třídy**** disponují větším počtem pokojů, avšak penziony mají i s ohledem na možnost většího počtu pevných lůžek v pokoji k dispozici více lůžkových kapacit.

Tabulka 10: Počet lůžek v hromadných ubytovacích zařízeních v Kraji Vysočina podle okresů v roce 2012

2012	Hotel *****	Hotel, motel, hotel ***** *** ** *					Hotel garni * až *****	Pen- zion	Kemp	Chat. osada	Turis- tická ubytovna	Os- tatní HUZ	Cel- kem
HB	.	d.u.	628	d.u.	.	.	.	848	147	549	369	791	3396
JI	.	377	766	d.u.	d.u.	d.u.	d.u.	615	339	d.u.	743	1314	4574
PE	.	d.u.	250	266	d.u.	.	.	687	309	467	341	2380	4996
TR	.	d.u.	514	d.u.	.	.	.	413	243	d.u.	841	1490	4158
ZR	.	138	1954	d.u.	213	d.u.	d.u.	1690	301	443	1067	2756	8774
Počet lůžek v hromadných ubytovacích zařízeních celkem													25898

HB – Havlíčkův Brod, JI – Jihlava, PE – Pelhřimov, TR – Třebíč, ZR – Žďár nad Sázavou

d.u. – důvěrný údaj

Zdroj: Český statistický úřad. [online]. [cit. 07. 08. 2014]. Dostupné z: <<http://www.czso.cz>>

Nejvíce hromadných ubytovacích zařízení (33 %), pokojů (34 %) i lůžek (34 %) se v Kraji Vysočina nachází v okrese Žďár nad Sázavou. Přibližně polovičním počtem lůžek jako Žďár nad Sázavou disponuje okres Pelhřimov (19 %). Nejnižší počet lůžek má k dispozici okres Havlíčkův Brod (13 %), který ale disponuje nejvyšším počtem míst pro stany (28 %).

Tabulka 11: Kapacity hromadných ubytovacích zařízení v Kraji Vysočina podle okresů v roce 2012

2012	Počet ubytovacích zařízení	Počet pokojů	Počet lůžek	Místa pro stany
Havlíčkův Brod	81	1177	3396	1007
Jihlava	88	1833	4574	246
Pelhřimov	91	1478	4996	510
Třebíč	79	1405	4158	951
Žďár nad Sázavou	167	3000	8774	879
Celkem	506	8893	25898	3593

Zdroj: vlastní zpracování, 2014.

Údaje o počtu lůžek v hromadných ubytovacích zařízeních v Kraji Vysočina je možné vykázat také za menší územní celky jako okresy. Na základě údajů ČSÚ je možné kvantifikovat lůžkovou kapacitu v jednotlivých obcích s rozšířenou působností (ORP). Nejvyšším počtem hromadných ubytovacích zařízení disponují dlouhodobě ORP Nové Město na Moravě, Pelhřimov, Třebíč, Žďár nad Sázavou a Jihlava.

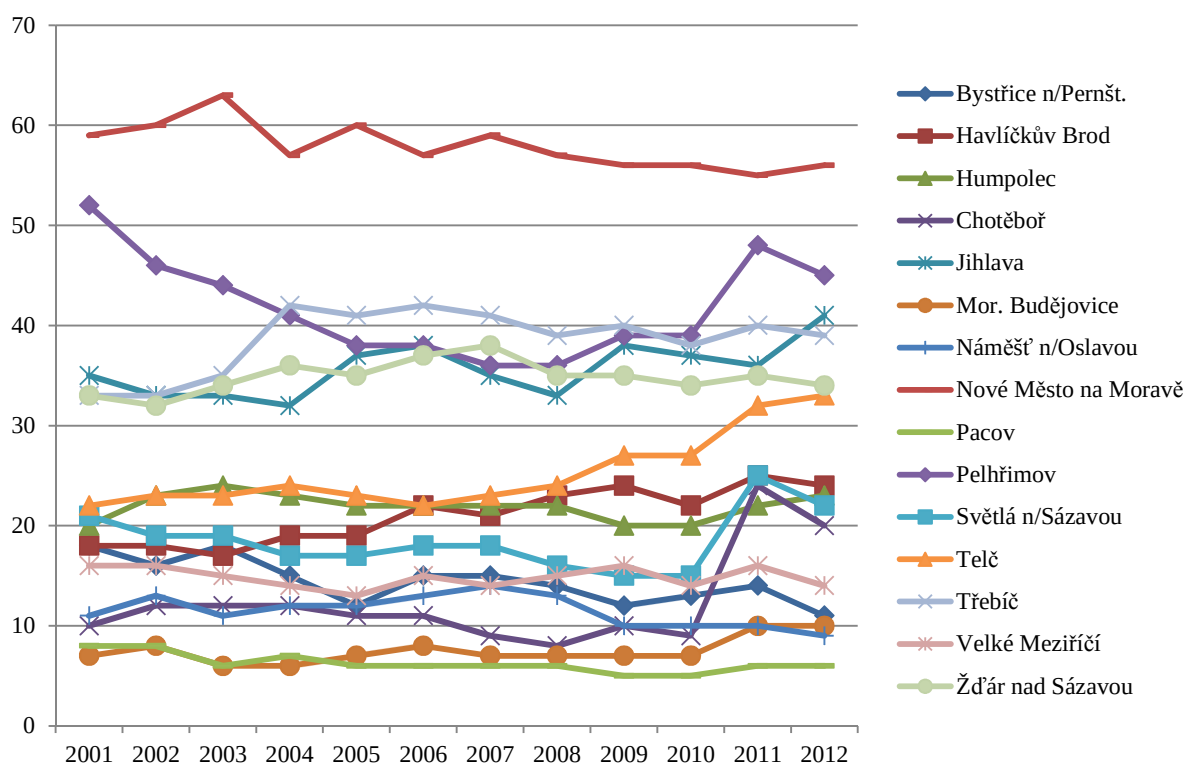
Od roku 2001 došlo v některých ORP k postupnému snižování počtu ubytovacích zařízení. Avšak v absolutních číslech za kraj počet hromadných ubytovacích zařízení roste. K postupnému poklesu došlo v ORP Nové Město na Moravě, Žďár nad Sázavou, Pacov, Náměšť nad Oslavou a Bystřice nad Pernštejnem. V jiných ORP dochází k meziročnímu postupnému nárůstu ubytovacích kapacit s občasnými výkyvy např. v ORP Pelhřimov, Jihlava, Havlíčkův Brod, Chotěboř a Světlá nad Sázavou.

Tabulka 12: Vývoj počtu hromadných ubytovacích zařízení v ORP v letech 2001 až 2012

ORP	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Bystřice nad Pernštejnem	18	16	18	15	12	15	15	14	12	13	14	11
Havlíčkův Brod	18	18	17	19	19	22	21	23	24	22	25	24
Humpolec	20	23	24	23	22	22	22	22	20	20	22	23
Chotěboř	10	12	12	12	11	11	9	8	10	9	24	20
Jihlava	35	33	33	32	37	38	35	33	38	37	36	41
Moravské Budějovice	7	8	6	6	7	8	7	7	7	7	10	10
Náměšť nad Oslavou	11	13	11	12	12	13	14	13	10	10	10	9
Nové Město na Moravě	59	60	63	57	60	57	59	57	56	56	55	56
Pacov	8	8	6	7	6	6	6	6	5	5	6	6
Pelhřimov	52	46	44	41	38	38	36	36	39	39	48	45
Světlá nad Sázavou	21	19	19	17	17	18	18	16	15	15	25	22
Telč	22	23	23	24	23	22	23	24	27	27	32	33
Třebíč	33	33	35	42	41	42	41	39	40	38	40	39
Velké Meziříčí	16	16	15	14	13	15	14	15	16	14	16	14
Žďár nad Sázavou	33	32	34	36	35	37	38	35	35	34	35	34

Zdroj: Český statistický úřad. [online]. [cit. 08. 08. 2014]. Dostupné z: <<http://www.vdb.czso.cz>>

Graf 1: Vývoj počtu hromadných ubytovacích zařízení v ORP v letech 2001 až 2012

Zdroj: Český statistický úřad. [online]. [cit. 08. 08. 2014]. Dostupné z: <<http://www.vdb.czso.cz>>

Tabulka 13: Vývoj počtu lůžek v hromadných ubytovacích zařízeních v ORP v letech 2001 až 2012

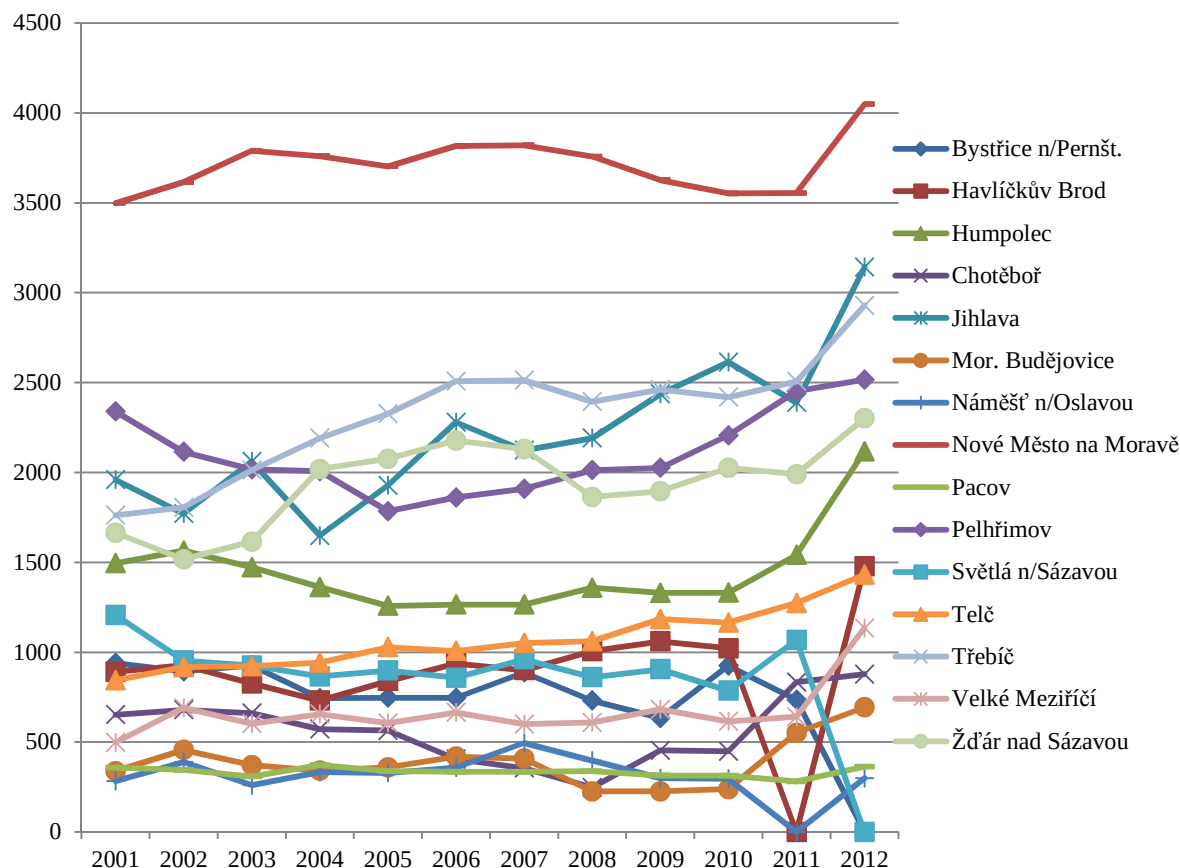
ORP	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Bystřice nad Pernštejnem	939	894	927	744	747	746	887	731	634	925	735	d.u.
Havlíčkův Brod	890	928	826	731	839	937	900	1 006	1 060	1 022	d.u.	1 477
Humpolec	1 495	1 565	1 472	1 362	1 258	1 265	1 265	1 358	1 330	1 331	1 541	2 117
Chotěboř	652	679	661	572	564	406	355	247	454	448	833	878
Jihlava	1 959	1 771	2 061	1 649	1 928	2 279	2 123	2 191	2 437	2 614	2 389	3 143
Moravské Budějovice	338	456	372	341	359	419	408	226	226	238	552	693
Náměšť nad Oslavou	283	389	260	333	328	358	495	397	299	296	d.u.	299
Nové Město na Moravě	3 498	3 615	3 789	3 760	3 703	3 816	3 820	3 757	3 626	3 552	3 554	4 048
Pacov	358	345	309	372	339	334	334	338	314	313	281	363
Pelhřimov	2 339	2 114	2 017	2 007	1 784	1 861	1 909	2 013	2 025	2 206	2 452	2 516
Světlá nad Sázavou	1 206	953	926	865	898	858	960	861	905	786	1 068	d.u.
Telč	844	917	922	942	1 028	1 007	1 051	1 061	1 184	1 164	1 273	1 431
Třebíč	1 762	1 805	2 013	2 191	2 326	2 507	2 513	2 394	2 461	2 419	2 506	2 929
Velké Meziříčí	498	691	602	656	606	665	600	609	682	615	641	1 134
Žďár nad Sázavou	1 664	1 517	1 615	2 019	2 076	2 178	2 130	1 864	1 895	2 025	1 991	2 301

d.u. – důvěrný údaj

Zdroj: Český statistický úřad. [online]. [cit. 08. 08. 2014]. Dostupné z: <<http://www.vdb.czso.cz>>

Vývoj počtu lůžek v jednotlivých ORP je v Kraji Vysočina obdobný jako vývoj počtu hromadných ubytovacích zařízení. K výraznému nárůstu lůžkových kapacit došlo mezi lety 2011 a 2012 v ORP Havlíčkův Brod. Vývoj počtu lůžek není možné podrobně popsat z důvodu důvěrného charakteru údajů u některých ORP.

Graf 2: Vývoj počtu lůžek v hromadných ubytovacích zařízeních v ORP v letech 2001 až 2012

d.u. – důvěrný údaj

Zdroj: Český statistický úřad. [online]. [cit. 08. 08. 2014]. Dostupné z: <<http://www.vdb.czso.cz>>

Pokud se jedná o čisté využívání lůžkové kapacity v hotelech a penzionech, konstatujeme, že v roce 2012 to bylo v Kraji Vysočina v průměru 21,8 % a v roce 2013 byly lůžkové kapacity využívány o něco méně – v průměru na 21,3 %. Průměrné využití pokojů v hromadných ubytovacích zařízeních bylo v roce 2012 v Kraji Vysočina 23,6 % a v roce 2013 o něco vyšší, a sice 25,9 %.

Tabulka 14: Využití kapacit v hotelech a penzionech v Kraji Vysočina v letech 2012 a 2013 (údaje v procentech)

	hotely a podobná ubytovací zařízení		hotely *****		hotely ****		hotely ***		ostatní hotely a penziony	
	ČVL	VP	ČVL	VP	ČVL	VP	ČVL	VP	ČVL	VP
2012	20,7	21,9	.	.	23,8	26,5	22,6	26,0	19,9	19,9
2013	20,9	25,6	.	.	22,7	27,9	23,8	29,2	17,7	20,8
průměr	20,8	23,8	.	.	23,2	27,2	23,2	27,6	18,8	20,3

ČVL - čisté využití lůžek, VP - využití pokojů

Zdroj: Český statistický úřad. [online]. [cit. 07. 08. 2014]. Dostupné z: <<http://www.czso.cz>>

Můžeme konstatovat, že ubytovací kapacity jsou více využívány v druhém a třetím kvartálu jednotlivých letů, tedy od května do října. Lze to připisovat období letních prázdnin a dovolených, kdy na Vysočinu cestují návštěvníci za pěší turistikou, cykloturistikou a rekreací. Naopak v zimním období je využívání kapacit nižší. Jedním z důvodů jsou ne zcela ideální podmínky pro provozování zimních sportů na území kraje.

Tabulka 15: Využití kapacit v hotelech a penzionech v Kraji Vysočina podle kvartálů v letech 2012 až 2014 (údaje v procentech)

Rok/Čtvrtletí		hotely a podobná UZ		hotely *****		hotely ****		hotely ***		ostatní hotely a penziony	
		ČVL	VP	ČVL	VP	ČVL	VP	ČVL	VP	ČVL	VP
2012	Q1	16,5	17,5	.	.	17,7	22,3	18,9	21,6	15,8	15,5
	Q2	18,2	20,4	.	.	21,6	25,1	20,1	24,2	17,3	18,3
	Q3	26,8	27,0	.	.	30,5	31,2	29,5	32,6	25,6	24,5
	Q4	18,1	20,0	.	.	24,4	27,2	19,2	22,1	17,2	18,1
2013	Q1	17,7	21,5	.	.	21,5	26,5	19,8	24,2	14,6	16,6
	Q2	20,2	25,0	.	.	23,2	29,1	22,2	27,3	17,5	20,6
	Q3	27,7	33,3	.	.	25,1	29,8	32,5	38,8	24,3	28,9
	Q4	17,3	22,1	.	.	20,9	26,4	20,1	25,7	13,3	16,0
2014	Q1	15,1	16,7	.	.	17,7	23,1	15,7	20,8	13,6	9,3
	Q2	24,0	25,9	.	.	23,6	30,6	26,2	34,1	21,6	12,6
	Q3										
	Q4										

ČVL - čisté využití lůžek, VP - využití pokojů

Zdroj: Český statistický úřad. [online]. [cit. 07. 08. 2014]. Dostupné z: <<http://www.czso.cz>>

f) Defertova funkce a turistické zatížení území

Defertova funkce vyjadřuje poměr mezi hustotou potenciálních návštěvníků, kteří přenocují v zařízeních cestovního ruchu, která poskytují ubytovací služby na území obce a počtem obyvatel území obce. Nejvyšší hodnoty Defertovy funkce dosahují obce Lhotka (160,674), Řásná (144), Želiv (84,469) a Fryšava pod Žákovou horou (77,015).

Tabulka 16: Hodnoty Defertovy funkce (TF) ve vybraných obcích v Kraji Vysočina k roku 2012

Obec	Počet ubytovacích zařízení	Počet lůžek	Počet obyvatel	TF
Lhotka	3	143	89	160,674
Řásná	4	288	200	144,000
Želiv	12	930	1101	84,469
Fryšava pod Žákovou horou	4	258	335	77,015
Ždírec nad Doubravou	4	57	119	47,899
Moravec	3	220	613	35,889
Křižánky	5	92	372	24,731
Štoky	6	339	1453	23,331
Mrákotín	4	133	879	15,131
Kamenice nad Lipou	6	462	4188	11,032
Lipnice nad Sázavou	2	68	644	10,559
Horní Cerekev	4	185	1875	9,867
Žiřovnice	6	302	3083	9,796
Telč	17	530	5490	9,654
Červená Řečice	4	74	1029	7,191
Bystřice nad Pernštejnem	7	421	9260	4,546
Chotěboř	7	285	9506	2,998
Golčův Jeníkov	3	75	2655	2,825

Zdroj: Český statistický úřad. [online]. [cit. 15. 07. 2014]. Dostupné z: <<http://www.vdb.czso.cz>>

Jak vyplývá z následující Tabulky 17, v rozložení počtu hromadných ubytovacích zařízení a lůžkových kapacit dle ORP dominují ORP s převahou horských (Nové Město na Moravě, Žďár nad Sázavou, Bystřice nad Pernštejnem) nebo kulturních (Telč) středisek. Vysoké umístění Humpolce je ovlivněno Želivem, který má 930 lůžek a rekordní hodnotu Defertovy funkce.

Tabulka 17: Pořadí ORP v Kraji Vysočina podle velikosti Defertovy funkce k roku 2012

ORP	L/O*	Skupina
Nové Město na Moravě	20,83483	1.
Humpolec	12,15200	1.
Telč	10,79267	1.
Pelhřimov	5,562557	2.
Žďár nad Sázavou	5,329226	2.
Světlá nad Sázavou	5,304460	2.
Chotěboř	3,930522	3.
Třebíč	3,871727	3.
Pacov	3,719643	3.
Bystřice nad Pernštejnem	3,643664	3.
Velké Meziříčí	3,161593	3.
Jihlava	3,161368	3.
Moravské Budějovice	2,920108	4.
Havlíčkův Brod	2,831292	4.
Náměšť nad Oslavou	2,223048	4.

*propočty vlastní

L/O - podíl lůžek na počtu obyvatel

Zdroj: Český statistický úřad. [online]. [cit. 08. 07. 2014]. Dostupné z: <<http://www.vdb.czso.cz>>

Důležitým ukazatelem je také turistické zatížení území, které je definováno jako počet lůžek na km².

Tabulka 18: Turistické zatížení území Kraje Vysočina k roku 2012

ORP	Lůžka	Rozloha	L/R
Nové Město na Moravě	4 048	29 287	13,82183
Humpolec	2 117	22 793	9,287939
Žďár nad Sázavou	2 301	46 443	4,95446
Telč	1 431	29 137	4,911281
Světlá nad Sázavou	1 068	29 019	3,680347
Třebíč	2 929	83 773	3,496353
Jihlava	3 143	92 176	3,409781
Pelhřimov	2 516	82 736	3,040998
Chotěboř	878	32 897	2,668936
Velké Meziříčí	1 134	47 338	2,395538
Havlíčkův Brod	1 477	63 182	2,337691
Bystřice nad Pernštejnem	735	34 793	2,112494
Moravské Budějovice	693	41 404	1,673751
Pacov	363	23 458	1,547447
Náměšť nad Oslavou	299	21 135	1,414715

*propočty vlastní

L/R - počet lůžek na km²

Zdroj: Český statistický úřad. [online]. [cit. 08. 07. 2014]. Dostupné z: <<http://www.vdb.czso.cz>>

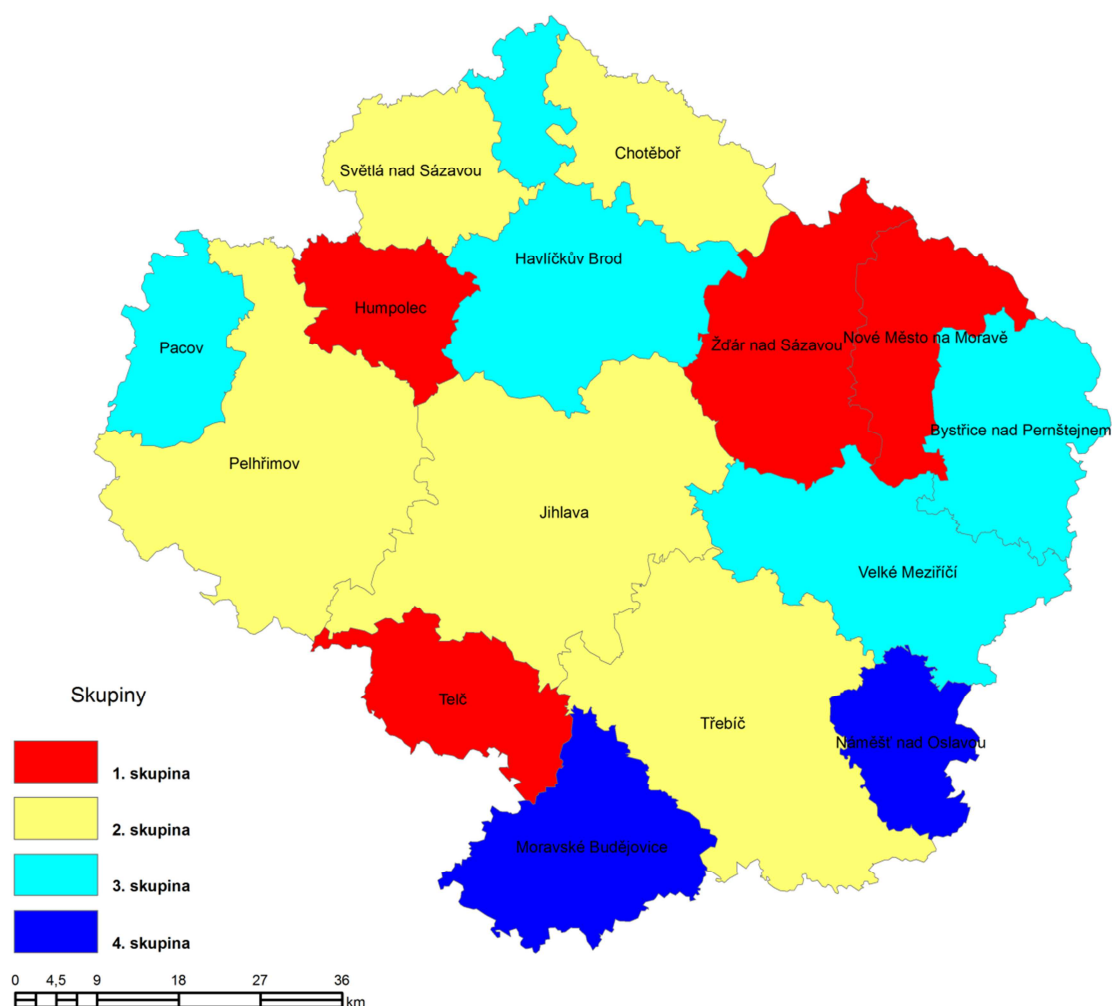
Tabulka 19: Pořadí ORP Kraje Vysočina podle velikosti potenciálu lůžkové infrastruktury v roce 2012

ORP	L/O + L/R	Skupina
Nové Město na Moravě	34,65667	1
Humpolec	21,43994	1
Telč	15,70395	1
Žďár nad Sázavou	10,28369	1
Světlá nad Sázavou	8,984807	2
Pelhřimov	8,603555	2
Třebíč	7,368080	2
Chotěboř	6,599458	2
Jihlava	6,571149	2
Bystřice nad Pernštejnem	5,756158	3
Velké Meziříčí	5,557131	3
Pacov	5,267090	3
Havlíčkův Brod	5,168983	3
Moravské Budějovice	4,593859	4
Náměšť nad Oslavou	3,637763	4

L/O - podíl lůžek na počtu obyvatel, L/R - počet lůžek na km²

Zdroj: Český statistický úřad. [online]. [cit. 08. 07. 2014]. Dostupné z: <http://www.vdb.czso.cz>

Kartogram 3: Regionalizace Kraje Vysočina podle potenciálu infrastruktury

Na základě přepočtu hodnot podílů počtu lůžek na počet obyvatel a počtu lůžek na km² můžeme rozdělit ORP do čtyř skupin.

Skupina 1:

Nové Město na Moravě, Humpolec, Telč, Žďár nad Sázavou

Podle očekávání má nejlepší vybavení ubytovacími službami nejvýznamnější středisko letní i zimní rekreace Nové Město na Moravě. Jak již bylo řečeno výše, druhé místo Humpolce lze vysvětlit vlivem Želiva, který vykazuje téměř 1000 lůžek, která jsou využívána pouze krátkou dobu pro letní dětské tábory. Dle očekávání jsou v první skupině také ORP Telč a Žďár nad Sázavou s centry kulturního turismu a současně letní i zimní rekreace.

Skupina 2:

Světlá nad Sázavou, Pelhřimov, Třebíč, Chotěboř, Jihlava

Do další skupiny s vysokou vybaveností patří ORP Světlá nad Sázavou, krajské město Jihlava a okresní města Pelhřimov a Třebíč. Chotěboř sice rovněž vykazuje vyšší hodnotu Defertovy funkce, ale převážně se jedná o ubytování v zařízeních typu hotel***, penzion, kemp, turistická ubytovna.

Skupina 3:

Bystřice nad Pernštejnem, Velké Meziříčí, Pacov, Havlíčkův Brod

Skupina, s průměrnou hodnotou Defertovy funkce, kde na 100 obyvatel připadají asi 3 lůžka.

Skupina 4:

Moravské Budějovice, Náměšť nad Oslavou

Do poslední skupiny patří Moravské Budějovice a Náměšť. Obě mají velmi nízký potenciál přírodních složek krajinné sféry a Moravské Budějovice navíc i atraktivit. Tomu odpovídají nízké hodnoty potenciálu infrastruktury.

5 CELKOVÝ POTENCIÁL CESTOVNÍHO RUCHU

I když Kraj Vysočina je jedním z nejvíce homogenních krajů, jeho území je vnitřně diferencováno z hlediska potenciálu cestovního ruchu, celoročního využití infrastruktury a návštěvnosti.

Na základě dílčích analýz můžeme po sečtení potenciálu přírodních složek (Tabulka 1), potenciálu atraktivit cestovního ruchu (Tabulka 2) a počtu lůžek na km² (Tabulka 18) kvantifikovat celkový potenciál cestovního ruchu na území Kraje Vysočina (SP, Tabulka 20).

Tabulka 20: Stanovení celkového potenciálu cestovního ruchu v ORP Kraje Vysočina

ORP	P	A	L/R	SP (P+A+L/R)
Bystřice nad Pernštejnem	2,162380	2,971351	2,112494	7,246225
Havlíčkův Brod	0,624147	3,105145	2,337691	6,066983
Humpolec	1,506830	2,399035	9,287939	13,193800
Chotěboř	1,367487	0,620798	2,668936	4,657221
Jihlava	1,527764	4,398486	3,409781	9,336031
Moravské Budějovice	0,080089	2,855074	1,673751	4,608914
Náměšť nad Oslavou	0,876816	4,710215	1,414715	7,001746
Nové Město na Moravě	2,721212	4,232359	13,82183	20,775400
Pacov	1,341350	3,382667	1,547447	6,271464
Pelhřimov	1,444440	3,313241	3,040998	7,798679
Světlá nad Sázavou	2,151703	3,942317	3,680347	9,774367
Telč	1,583835	10,883010	4,911281	17,378130
Třebíč	0,923832	5,709412	3,496353	10,129600
Velké Meziříčí	1,201700	2,164418	2,395538	5,761656
Žďár nad Sázavou	2,746396	5,040394	4,954460	12,741250

P – potenciál přírodních složek, A – potenciál atraktivit cestovního ruchu, L/R – počet lůžek na km²,
SP – celkový potenciál

Zdroj: CSÚ, vlastní zpracování, 2014.

Na základě získaných hodnot můžeme jednotlivé ORP seskupit do čtyř skupin s podobnými charakteristikami (Tabulka 21).

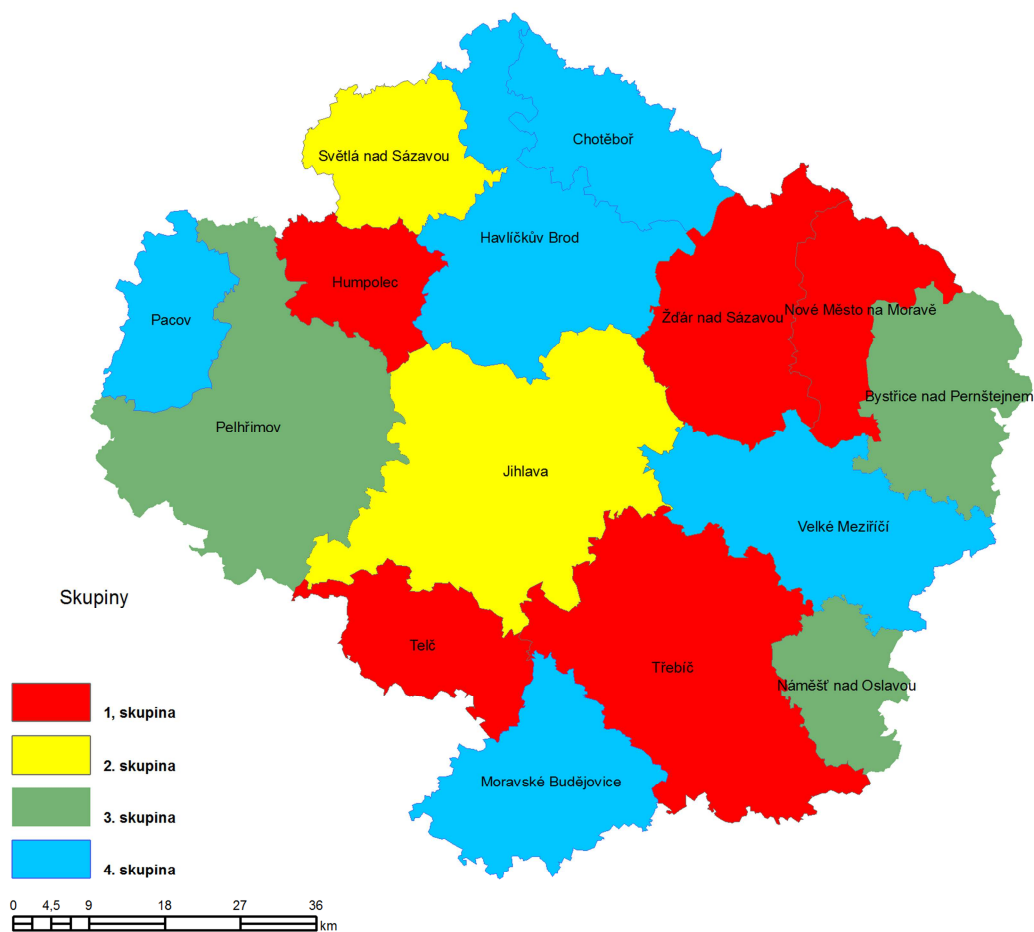
Tabulka 21: Pořadí ORP podle celkového potenciálu cestovního ruchu v Kraji Vysočina

ORP	SP	Skupina
Nové Město na Moravě	20,775400	1
Telč	17,378130	1
Humpolec	13,193800	1
Žďár nad Sázavou	12,741250	1
Třebíč	10,129600	1
Světlá nad Sázavou	9,774367	2
Jihlava	9,336031	2
Pelhřimov	7,798679	3
Bystřice nad Pernštejnem	7,246225	3
Náměšť nad Oslavou	7,001746	3
Pacov	6,271464	4
Havlíčkův Brod	6,066983	4
Velké Meziříčí	5,761656	4
Chotěboř	4,657221	4
Moravské Budějovice	4,608914	4

SP – celkový potenciál

Zdroj: CSÚ, vlastní zpracování, 2014.

Kartogram 4: Regionalizace Kraje Vysočina podle celkového potenciálu

Jak vidíme z Tabulky 21 a Kartogramu 4, celkové rozložení potenciálu CR v rámci kraje je nerovnoměrné. Vzhledem ke značné proměnlivému krajinnému rázu, ORP ve vrchovinných a podhorských částech kraje mají vhodnější přírodní podmínky pro cestovní ruch než ORP rozkládající se v níže položených zemědělských oblastech. Rovněž množstvím územně zakotvených kulturních a historických atraktivit se jednotlivé ORP výrazně odlišují. **Než přejdeme k popisu jednotlivých skupin, chceme zdůraznit, že v Kraji Vysočina se nevyskytuje ORP, která by neměla předpoklady pro rozvoj cestovního ruchu.**

Skupina 1:

Nové Město, Telč, Třebíč, Žďár nad Sázavou, Humpolec

Podle očekávání je v čele první skupiny ORP Nové Město na Moravě, které je známým střediskem zimních sportů na Vysočině a je hojně navštěvováno i v létě. Každý rok se tu konají závody světového poháru v běhu na lyžích a v biatlonu, které využívají lyžařský areál Vysočina Aréna. Novoměstské běžecké tratě mají dlouhou tradici a vynikající úroveň, podobně jako sjezdovka na Harusově kopci a nedaleké lanové centrum. V ORP jsou dvě městské památkové zóny (Nové Město, Jimramov) a dvě vesnické památkové rezervace (Křižánky a Krátká).

Následují města s památkami zapsanými na seznam UNESCO. Ani tato skupina není homogenní. Výrazně vyniká Telč, která je nejen zapsaná na seznam UNESCO (náměstí, zámek), ale je i současně městskou památkovou rezervací (část Staré Město je městskou památkovou zónou), národní kulturní památkou a na území ORP se nachází řada dalších památek.

Třebíč je unikátním příkladem soužití křesťanské a židovské kultury. Nejceněnější památky jsou románsko-gotická bazilika sv. Prokopa a židovská čtvrť se hřbitovem. Mimo Jeruzalému jsou trebičské židovské památky jedinými, které byly samostatně zapsány na seznam UNESCO. Z málo známého okresního města se Třebíč rychle mění ve významné centrum kulturního a náboženského cestovního ruchu.

Poutní kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře u Žďáru nad Sázavou je jedním z nejvýznamnějších projektů architekta Jana Blažeje Santiniho-Aichla (1677- 1723) a zároveň nejoriginálnějším příkladem tzv. barokní gotiky. V rámci restitucí byl předán římsko-katolické církvi. Všechna tři města mají vynikající předpoklady pro příjezdový i domácí kulturní cestovní ruch.

Humpolec, byl do první skupiny zařazen vlivem nadhodnoceného potenciálu infrastruktury cestovního ruchu. Podstatnou část ubytovací kapacity zde tvoří prázdninový dětský tábor.

Skupina 2:

Světlá nad Sázavou, Jihlava

Obě ORP mají nadprůměrné hodnoty všech složek potenciálu. Světlá je podle velikosti potenciálu přírodních složek krajiny zařazena do první skupiny (vodácká řeka Sázava, přírodní rezervace Stvořidla). Jihlava je podle všech dílčích potenciálů ve druhé skupině. Vysoký má především potenciál kulturních atraktivit cestovního ruchu. Na území ORP Jihlava jsou dvě národní kulturní památky (Jihlava, Brtnice), jedna městská památková rezervace (Jihlava), tři městské památkové zóny (Brtnice, Třešť a Polná). Jihlava vyniká řadou kulturních zařízení (Horácké divadlo, Galerie Vysočiny, Muzeum Vysočiny, ZOO atd.). Náměstí v Jihlavě patří k největším historickým náměstím v našich zemích. Nedaleko Brtnice je zřícenina hradu Rokštejn, Třešť je známá dlouhou betlemářskou tradicí.

Skupina 3:

Pelhřimov, Bystřice nad Pernštejnem, Náměšť nad Oslavou

Pelhřimov má průměrné hodnoty všech složek potenciálu. Je městskou památkovou rezervací, je zde Muzeum rekordů a kuriozit, několik kostelů a dalších památek. V okolí je známý vrch Křemešník

s poutním kostelem. Bystřice nad Pernštejnem vyniká přírodním potenciálem, ale má nízký potenciál atraktivit cestovního ruchu a infrastruktury. ORP Náměšť nad Oslavou disponuje potenciálem atraktivit cestovního ruchu (renesanční zámek se souborem gobelínů a letní sídlo prezidenta Beneše, kamenný barokní most přes Oslavu, Kralice nad Oslavou).

Skupina 4:

Pacov, Havlíčkův Brod, Velké Meziříčí, Chotěboř, Moravské Budějovice

Velikost potenciálu atraktivit je průměrná, ale i tato území ORP mají co nabídnout. Pacov má poměrně velký potenciál atraktivit (např. hrad Kámen), ale nižší potenciál infrastruktury. Zařazení Havlíčkova Brodu a Moravských Budějovic je ovlivněno nižším potenciálem přírodních složek krajiny. Chotěboř má nižší potenciál atraktivit (kulturní dům, sokolovna, kino, městské muzeum, městská knihovna s informačním centrem, v Krucemburku pamětní síň malíře Jana Zrzavého). Ve Velkém Meziříčí, které je v rámci skupiny na 3. místě, je památková zóna, zámek s muzeem, dálniční most, sakrální a další památky.

6 VYUŽITÍ POTENCIÁLU CESTOVNÍHO RUCHU V KRAJI VYSOČINA

Pro zjištění využití potenciálu cestovního ruchu jsme definovali a vyčíslili ukazatele míra turistické penetrace, hustota výskytu turistů a míra turistické intenzity.

Míra turistické penetrace nebo též míra turistického pronikání (angl. tourist penetration rate – TPR), poměřuje počet dní strávených za rok v destinaci turisty s počtem dní strávených v destinaci místními obyvateli“ (Pásková, Zelenka 2002). Tato funkce tedy vyjadřuje, kolik turistů se v průměru denně nachází v destinaci na 100 obyvatel dané destinace.

Vzorec 3: Míra turistické penetrace

$$TPR = \frac{\text{průměrná délka pobytu turistů} * \text{počet turistů}}{\text{počet residentů} * \text{počet dní v roce}} * 100$$

Hustota výskytu turistů (angl. tourist density ratio – TDR) poměřuje celkový počet dní strávených za rok v destinaci turisty s plochou dané destinace a výsledná hodnota se přepočítává na jeden den“ (Pásková, Zelenka 2002). Tento ukazatel vyjadřuje, kolik turistů se v průměru denně nachází v destinaci na 1 km².

Vzorec 4: Hustota výskytu turistů

$$TDR = \frac{\text{průměrná délka pobytu turistů} * \text{počet turistů}}{\text{celková rozloha destinace [km2]} * \text{počet dní v roce}} * 100$$

Míra turistické intenzity (angl. tourist intensity rate – TIR) vyjadřuje podíl turistů a rezidentů v destinaci (Pásková, Zelenka 2002). Vyjadřuje, kolik turistů se v destinaci ročně nachází na 100 obyvatel.

Vzorec 5: Míra turistické intenzity

$$TIR = \frac{\text{počet turistů}}{\text{počet residentů}} * 100$$

Pro jednotlivé ORP vycházejí hodnoty jednotlivých ukazatelů, které jsou uvedeny v Tabulce 22.

Tabulka 22: Míra turistické intenzity

ORP	Míra turistické penetrace	Hustota výskytu turistů	Míra turistické intenzity
Bystřice nad Pernštejnem	0,772045	0,447610	82,98632
Havlíčkův Brod	0,516014	0,426053	59,19834
Humpolec	1,253329	0,957936	119,36170
Chotěboř	0,986476	0,669845	89,90957
Jihlava	0,493803	0,532605	58,67490
Moravské Budějovice	0,280761	0,160927	27,80212
Náměšť nad Oslavou	0,352803	0,224519	36,67658
Nové Město na Moravě	4,423327	2,934436	405,03370
Pacov	0,387868	0,161361	25,30997
Pelhřimov	0,961076	0,525411	89,98696
Světlá nad Sázavou	0,603722	0,418875	59,48644
Telč	2,008747	0,914095	153,72200
Třebíč	0,600501	0,542281	58,60068
Velké Meziříčí	0,547403	0,414767	56,43192
Žďár nad Sázavou	0,946724	0,880148	94,14503

Zdroj: vlastní zpracování, 2014.

Pro stanovení pořadí jsme jednotlivé ukazatele uvedené v Tabulce 22 transformovali do intervalu <0,1> a vytvořili z nich prostým součtem kompozitní indikátor.

Tabulka 23: Pořadí využití lůžek

ORP	Míra turistické penetrace + Hustota výskytu turistů + Míra turistické intenzity
Nové Město na Moravě	3,000000
Telč	1,026859
Humpolec	0,769824
Žďár nad Sázavou	0,601356
Chotěboř	0,523972
Pelhřimov	0,465968
Bystřice nad Pernštejnem	0,373849
Třebíč	0,302354
Jihlava	0,273304
Světlá nad Sázavou	0,260969
Havlíčkův Brod	0,241626
Velké Meziříčí	0,237849
Náměšť nad Oslavou	0,070253
Pacov	0,026012
Moravské Budějovice	0,0065563

SP - souhrnný potenciál

Zdroj: vlastní zpracování, 2014.

Schopnost ekonomicky využít potenciál cestovního ruchu v území je u jednotlivých ORP různá. Na základě předchozích výpočtů je možné tuto schopnost kvantifikovat (Tabulka 24).

Tabulka 24: Schopnost ekonomicky využít potenciál cestovního ruchu v jednotlivých ORP Kraje Vysočina

ORP	SP	PPT	P/R	PP
Bystřice nad Pernštejnem	7,246225	0,050966	1,152646	0,041880
Havlíčkův Brod	6,066983	0,042729	1,066316	0,038743
Humpolec	13,193800	0,095596	2,584171	0,093892
Chotěboř	4,657221	0,035758	1,834423	0,066651
Jihlava	9,336031	0,066505	1,311155	0,047639
Moravské Budějovice	4,608914	0,030669	0,428026	0,015552
Náměšť nad Oslavou	7,001746	0,047913	0,586089	0,021295
Nové Město na Moravě	20,775400	0,143961	8,023697	0,291529
Pacov	6,271464	0,036200	0,483673	0,017574
Pelhřimov	7,798679	0,055285	1,425800	0,051804
Světlá nad Sázavou	9,774367	0,068952	1,116165	0,040554
Telč	17,378130	0,125983	2,636922	0,095809
Třebíč	10,129600	0,072677	1,450133	0,052688
Velké Meziříčí	5,761656	0,038232	1,086315	0,039470
Žďár nad Sázavou	12,741250	0,088575	2,337295	0,084922

SP - souhrnný potenciál, PPT - procento z celkového potenciálu, P/R - počet přenocování na km², PP - procento přenocování

Zdroj: vlastní zpracování, 2014.

Z uvedených ukazatelů je možné vyjádřit poměr mezi podílem ORP na celkovém počtu přenocování v Kraji Vysočina a podílem ORP na celkovém potenciálu Kraje Vysočina. Z přepočtů vychází s nejvyššími hodnotami ORP Nové Město na Moravě. Má největší potenciál, který využívá na 202 %. Na druhém místě ve využití je ORP Chotěboř, která je podle velikosti potenciálu na předposledním místě, ale svůj potenciál využívá na 186 %. ORP Velké Meziříčí se umístilo na 4. místě od konce, ale potenciál využívá více než na 100 %. Ostatní ORP se pohybují od 44 % do 98 %. Z měst UNESCO využívá svůj potenciál Žďár nad Sázavou na 96 %, Telč na 76 % a Třebíč na 72 %.

Tabulka 25: Podíl ORP na celkovém počtu přenocování v Kraji Vysočina dělený podílem ORP na celkovém potenciálu Kraje Vysočina

ORP	Využití PP/PPT
Nové Město na Moravě	2,025056
Chotěboř	1,863942
Velké Meziříčí	1,032376
Humpolec	0,982178
Žďár nad Sázavou	0,958763
Pelhřimov	0,937038
Havlíčkův Brod	0,906714
Bystřice nad Perštejnem	0,821720
Telč	0,760488
Třebíč	0,724965
Jihlava	0,716322
Světlá nad Sázavou	0,588149
Moravské Budějovice	0,507083
Pacov	0,485456
Náměšť nad Oslavou	0,444443

PPT - procento z celkového potenciálu, PP - procento přenocování

Zdroj: vlastní zpracování, 2014.

7 VÝVOJOVÉ TENDENCE A TRENDY

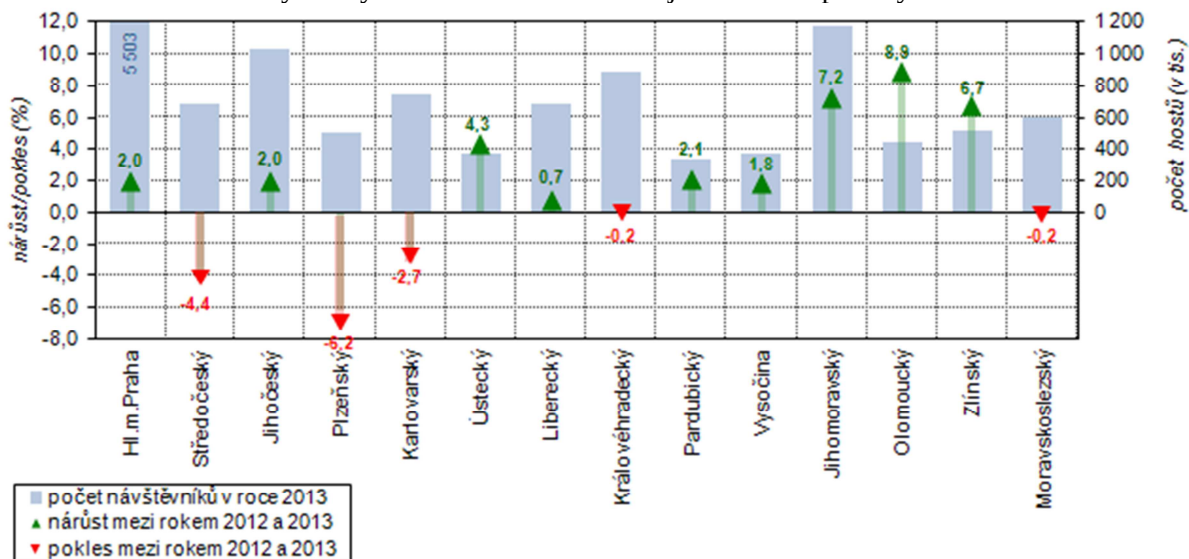
Kraj Vysočina patří z hlediska návštěvnosti k nejméně navštěvovaným krajům České republiky společně s Ústeckým a Pardubickým krajem (informace k 1. pololetí roku 2014, ČSÚ). Rovněž počet ubytovacích kapacit je jedním z nejnižších v republice.

Přesto po roce 2010 dochází k postupnému nárůstu ubytovacích kapacit v kraji. Nejvíce jsou zastoupeny hotely třídy*** a penziony. Ty jsou také návštěvníky nejvíce využívány. Úplně absentují hotely třídy****. K dispozici je však několik hotelů třídy****, které zastupují vyšší standard ubytování.

K nejnavštěvovanějším ORP patří Nové Město na Moravě, Jihlava, Třebíč, Pelhřimov a Žďár nad Sázavou. Tyto ORP disponují také nejvýraznějším počtem ubytovacích kapacit.

Návštěvnost hromadných ubytovacích zařízení v Kraji Vysočina představovala v roce 2013 2,9 % celkové návštěvnosti České republiky. Na počtu přenocování se Kraj Vysočina podílel 2,7 %. Konstatujeme však, že Kraj Vysočina zaznamenal mírný meziroční růst návštěvnosti mezi lety 2012 a 2013, a to o 1,8 %.

Graf 3: Hosté v hromadných ubytovacích zařízeních v krajích České republiky v roce 2013

Zdroj: Český statistický úřad. [online]. [cit. 08. 08. 2014]. Dostupné z: <<http://www.vdb.czso.cz>>

Kraj Vysočina navštívilo v roce 2013 více než 448 tis. návštěvníků, kteří se ubytovali v hromadných ubytovacích zařízeních. Podíl zahraničních návštěvníků byl 15 %. Za rok 2013 bylo v kraji zaznamenáno 1,18 mil. přenocování, z toho 15 % zahraničních návštěvníků. Průměrná délka pobytu v roce 2013 byla 2,7 dne.

Z dlouhodobého hlediska počet návštěvníků Kraje Vysočina od roku 2010 stoupá jak v domácím, tak i v příjezdovém cestovním ruchu. Naopak počet přenocování klesá. Je to markantní, pokud porovnáme vývoj do roku 2007, tedy do času než se projevil dopad hospodářské krize na trhu cestovního ruchu a od roku 2008. Do roku 2010 počet přenocování klesá. Tuto skutečnost připisujeme přetrvávajícím důsledkům hospodářské krize a snaze potenciálních návštěvníků o úsporu finančních prostředků. Od roku 2011, kdy nastává postupné ožívání světové ekonomiky, dochází k růstu počtu přenocování, tedy k prodlužování délky pobytu. Lze předpokládat, že u návštěvníků Kraje Vysočina dochází z ekonomického hlediska ke zvyšování sklonu k spotřebě.

Tabulka 26: Návštěvnost hromadných ubytovacích zařízení na Vysočině v letech 2000 až 2013

	Počet hostů	Nerezidenti	Rezidenti	Počet přenocování	Nerezidenti	Rezidenti
2000	380515	58394	322121	1 749 712	182 703	1 567 009
2001	370511	69903	300608	1 341 414	182 011	1 159 403
2002	371774	66344	305430	1 221 480	197 100	1 024 380
2003	390167	55245	334922	1 340 883	172 844	1 168 039
2004	392067	64136	327931	1 206 428	191 405	1 015 023
2005	389135	59282	329853	1 160 101	193 722	966 379
2006	407720	59399	348321	1 220 321	202 333	1 017 988
2007	418701	63059	355642	1 137 765	210 198	927 567
2008	395820	54532	341288	989 571	135 771	853 800
2009	358863	47797	311066	927 620	103 508	824 112
2010	336225	46690	289535	852 046	103 543	748 503
2011	358332	50462	307870	941 487	117 366	824 121
2012	438715	67090	371625	983 675	140 263	843 412
2013	448401	67165	381236	979 816	140 368	839 448

Zdroj: Český statistický úřad. [online]. [cit. 08. 08. 2014]. Dostupné z: <<http://www.czso.cz>>

Z hlediska sezónnosti konstatujeme nejvyšší počet návštěvníků v období červen až srpen. S tím, že počet návštěvníků postupně narůstá od března. Za hlavní sezonu lze pak z hlediska návštěvnosti považovat období od května do září.

Tabulka 27: Návštěvnost hromadných ubytovacích zařízení na Vysočině v jednotlivých měsících let 2013 a 2014

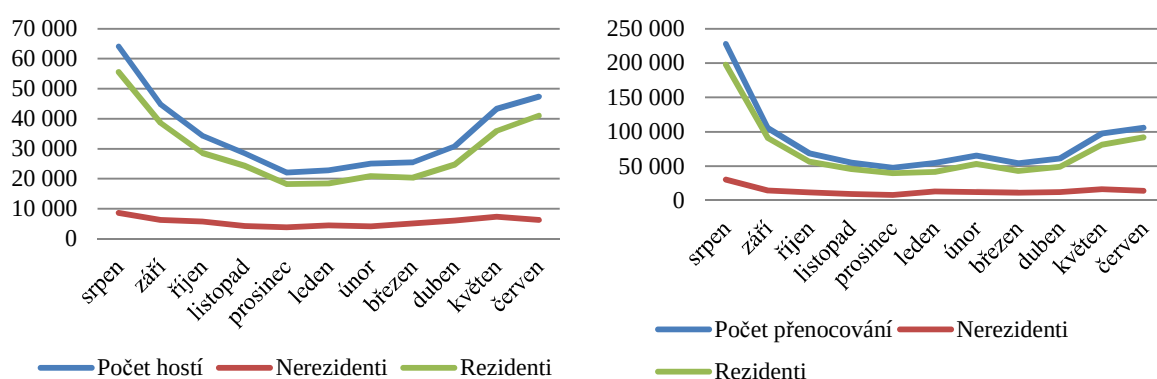
		Počet hostů	Nerezidenti	Rezidenti	Počet přenocování	Nerezidenti	Rezidenti
2013	srpen	64 117	8 602	55 515	227 767	30 183	197 584
	září	44 821	6 274	38 547	105 323	14 287	91 036
	říjen	34 369	5 779	28 590	68 409	11 797	56 612
	listopad	28 490	4 218	24 272	54 836	9 158	45 678
	prosinec	22 076	3 818	18 258	47 801	8 129	39 672
2014	leden	22 838	4 448	18 390	54 732	13 025	41 707
	únor	25 082	4 188	20 894	65 250	11 981	53 269
	březen	25 453	5 078	20 375	54 148	11 437	42 711
	duben	30 798	6 025	24 773	61 122	11 993	49 129
	květen	43 316	7 339	35 977	97 339	16 130	81 209
	červen	47 308	6 235	41 073	105 633	13 910	91 723

Zdroj: Český statistický úřad. [online]. [cit. 07. 08. 2014]. Dostupné z: <<http://www.czso.cz>>

Křivka návštěvnosti v domácím cestovním ruchu kopíruje křivku celkové návštěvnosti. V příjezdovém cestovním ruchu na Vysočině je návštěvnost v průběhu roku konstantní.

Nejvíce zahraničních návštěvníků přitom přichází z Německa, Slovenské republiky, Polska, Nizozemí a Rakouska.

Graf 4: Návštěvnost a počet přenocování v hromadných ubytovacích zařízeních na Vysočině v jednotlivých měsících let 2013 a 2014

Zdroj: Český statistický úřad. [online]. [cit. 07. 08. 2014]. Dostupné z: <<http://www.czso.cz>>

Hosté se nejčastěji v roce 2012 ubytovali v hotelech třídy***, penzionech a ostatních hromadných ubytovacích zařízeních, čemu odpovídá i počet přenocování.

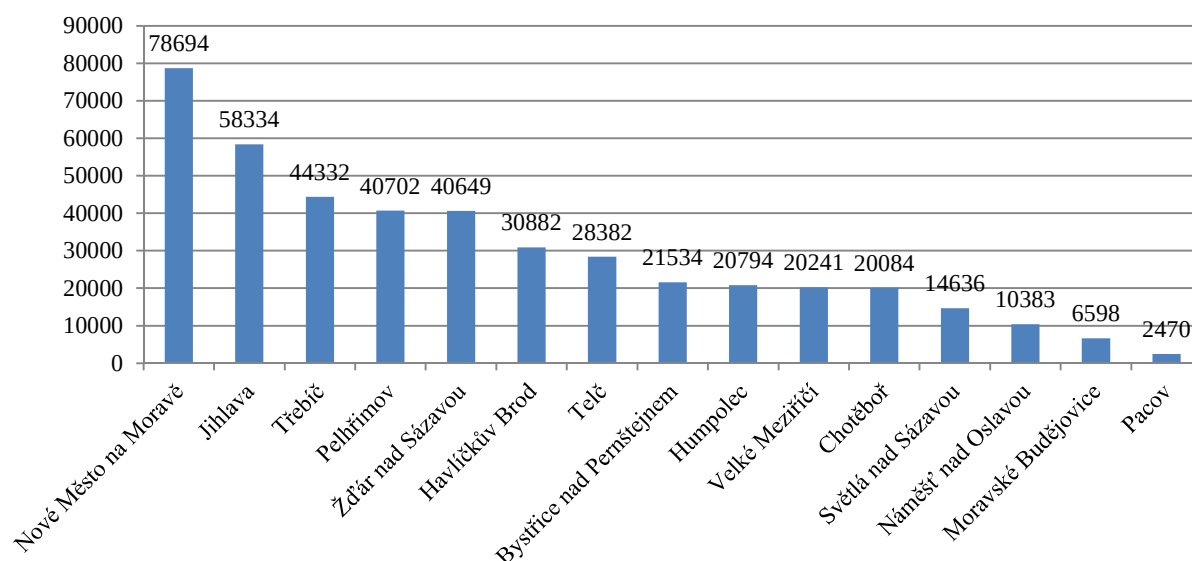
Tabulka 28: Návštěvnost na Vysočině podle kategorií ubytovacích zařízení v roce 2012

2012	Hosté			Přenocování		
	celkem	v tom		celkem	v tom	
		rezidenti	nerezidenti		rezidenti	nerezidenti
HUZ celkem	438 715	371 625	67 090	1 169 013	996 631	172 382
Hotel *****	.	.	.	.	.	.
Hotel, motel, hotel ****	52 022	34 229	17 793	100 971	55 078	45 893
Hotel, motel, hotel ***	131 658	103 053	28 605	274 951	218 955	55 996
Hotel, motel, hotel **	11 966	9 817	2 149	33 231	28 124	5 107
Hotel, motel, hotel *	4 803	4 116	687	13 833	12 460	1 373
v tom Hotel garni ****,***,**,*	d.u.	d.u.	d.u.	d.u.	d.u.	d.u.
Penzion	73 350	66 586	6 764	175 120	159 249	15 871
Kemp	33 629	31 377	2 252	89 193	83 582	5 611
Chatová osada	d.u.	d.u.	d.u.	d.u.	d.u.	d.u.
Turistická ubytovna	27 771	26 506	1 265	95 630	90 171	5 459
Ostatní HUZ	85 347	78 861	6 486	310 152	275 963	34 189

Zdroj: Český statistický úřad. [online]. [cit. 08. 08. 2014]. Dostupné z: <<http://www.vdb.czso.cz>>

Návštěvnost v kraji můžeme podrobněji zkoumat na menších územních celcích a porovnat návštěvnost v jednotlivých ORP. V roce 2012 navštívilo nejvíce návštěvníků Nové Město na Moravě, které poskytuje možnost rekreace a regenerace i v zimním období. Dalšími ORP s výraznou návštěvností v rámci kraje byly Jihlava, Třebíč, Pelhřimov a Žďár nad Sázavou.

Graf 5: Návštěvnost v obcích s rozšířenou působností v Kraji Vysočina v roce 2012

Zdroj: Český statistický úřad. [online]. [cit. 08. 08. 2014]. Dostupné z: <<http://www.vdb.czso.cz>>

K nejnavštěvovanějším objektům v Kraji Vysočina patřily v roce 2013 Zoologická zahrada v Jihlavě, státní zámek v Telči, Western Šiklův Mlýn, Muzeum Vysočiny Jihlava, pobočka Roštejn a IC Jaderná elektrárna Dukovany.

Tabulka 29: Nejnavštěvovanější atraktivity v Kraji Vysočina v roce 2013

Název objektu	Počet návštěvníků v tis.
Zoologická zahrada Jihlava	275,0
Státní zámek Telč	87,8
Western Šiklův Mlýn	65,0
Muzeum Vysočiny Jihlava, pobočka Roštejn	33,9
IC Jaderná elektrárna Dukovany	23,6

Pozn.: V přehledu nejsou uvedena sportovní zařízení (např. Vodní ráj Jihlava nebo SKI SNOWPARK Harasův kopec)

Zdroj: Kraj Vysočina

Od roku 2006 narůstá v kraji také počet kongresových akcí a postupně i počet jejich účastníků, a to i přesto že současným trendem na trhu kongresového cestovního ruchu jsou akce pro stále menší počet osob. Kraj Vysočina se na počtu kongresových akcí v České republice podílí 9 % a na celkovém počtu jejich účastníků 5 %. V České republice přitom počet kongresových akcí mezi lety 2012 a 2013 mírně klesl, podobně jako počet jejich účastníků.

Tabulka 30: Vývoj počtu kongresových akcí v Kraji Vysočina v letech 2006 až 2013

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
akce	205	235	219	615	505	667	630	940
účastníci	31 716	33 671	31 540	51 411	45 181	53 557	51 688	70 188

Zdroj: Český statistický úřad. [online]. [cit. 08. 08. 2014]. Dostupné z: <<http://www.czso.cz>>

Vzhledem k tendencím a trendům vývoje cestovního ruchu je potřeba poznamenat, že trendy chápeme jako dlouhodobé tendence vývoje cestovního ruchu v určitém území. Vznikají vlivem různých činitelů např. pod vlivem demografických změn, sociálních změn, vývoje hospodářství, politických a legislativních změn, bezpečnosti cestování, technického rozvoje apod. Ovlivňuje je také aktuální poptávka a nabídka na trhu cestovního ruchu.

Respektování trendů ve vývoji nabídky a poptávky na trhu cestovního ruchu znamená myslet na budoucí prosperitu území a v podmínkách rostoucího vlivu globalizace proniknutí a udržení se na národním, či mezinárodním trhu cestovního ruchu.

Kraj Vysočina by se také měl zaměřit na respektování jednotlivých vývojových trendů a přizpůsobit se jim. Jisté snahy o takové chování jsou již patrné.

Pro rozvoj cestovního ruchu v kraji je především potřeba získat a udržet si návštěvníka. To by se ale mělo dít v souladu s pravidly trvale udržitelného rozvoje cestovního ruchu.

Na straně poptávky z celosvětového hlediska, ale také na úrovni České republiky a jejích jednotlivých krajů zaznamenáváme růst počtu cestujících seniorů. Přitom v cestovním ruchu získávají výhody z cestování pro seniory často již osoby ve věku 55 a více let. Jednotlivá ubytovací zařízení by ve spolupráci s krajem měla nabízet mimosezónní produkty pro tuto klientelu. Zejména v období dubna, května a října, kdy klesá poptávka po službách cestovního ruchu v kraji. Mimosezónní produkty pro seniory umožní zvýšit využívání kapacit v měsících s tradičně nižší návštěvností.

Výrazným tržním segmentem cestovního ruchu jsou v současnosti také rodiny s dětmi, které vyhledávají jim přizpůsobená ubytovací zařízení. Důležité je pro ně zejména smysluplné trávení volného času v průběhu pobytu. V České republice obecně neexistují dětské, či rodinné hotely, které mají v zahraničí již své zázemí. Postupně ale vznikají penziony, hotely a restaurace, které i na Vysočině věnují zvýšenou pozornost rodinám s dětmi, např. hotel Podlesí a pohádková vesnička Podlesíčko v obci Svratka, cukrárna a kavárna Pod Lampou v Třebíči, B2B Café v Jihlavě apod. Některé z nich jsou certifikovány certifikátem „Baby Friendly Certificate“.

Jednou z oblastí, kde Kraj Vysočina může získat konkurenční výhodu v rámci cestovního ruchu České republiky je orientace na agroturistiku, bioprodukty a návrat k přírodě. V kraji se nachází několik agrofarek, venkovských penzionů a jezdeckých areálů, které mají potenciál v rozvoji agroturistiky v území. Orientace na tuto oblast společně s možností návštěvy unikátních kulturně-historických areálů zařazených k památkám UNESCO je v souladu s celosvětovým trendem rozvoje trvale udržitelného cestovního ruchu.

ZÁVĚR

Na základě provedených dílčích analýz je možné určit a kvantifikovat potenciál cestovního ruchu Kraje Vysočina.

Je potřeba ale zmínit také limity využití metodiky zkoumání. Při hodnocení využití potenciálu jsme se omezili na počet přenocování, tedy na turisty a nebrali jsme v úvahu jednodenní návštěvníky (výletníky), kteří mají rovněž značný ekonomický význam pro cestovní ruch. Důvodem bylo problematické zjišťování jejich počtu. Přepokládáme, že v budoucnu dojde ke zlepšení a s pomocí dat mobilních operátorů bude možno vyčíslit přibližné počty jednodenních návštěvníků v určitém území. Na návštěvnost v území mají vliv také další činitelé např. kongresy a konference, kulturní a sportovní akce, divadelní a operní představení, hudební festivaly a koncerty, folklorní festivaly, náboženské slavnosti a poutě.

Kromě základního potenciálu existující činitelé, kteří ho podporují a také činitelé, kteří ho brzdí např. zákaz koupání v rybnících, práce na příjezdových komunikacích, lesní kalamity atd.

Konstatujeme, že v žebříčku oblíbenosti destinací se na přední místa posunují destinace nabízející zážitky. Součástí jejich produktů jsou např. kulturní programy, možnost ochutnat regionální nebo lokální speciality. Podmínkou jsou kvalitní služby, za nimiž se budou návštěvníci rádi vracet. Vedle individuálního přístupu personálu ubytovacích a pohostinských zařízení, cestovních kanceláří, turistických informačních center apod. k návštěvníkům cestovního ruchu je nutné, aby obecně rostla spolupráce veřejného a soukromého sektoru při vytváření podmínek pro rozvoj cestovního ruchu. Konstatujeme, že Kraj Vysočina je vhodným místem pro rozvoj cestovního ruchu seniorů zejména v mimosezónním období, pro rozvoj trvale udržitelných forem cestovního ruchu např. agroturistika, hipoturistika. O poznávání Vysočiny roste zájem také u skupiny osob se zdravotním omezením (vozíčkáři, nevidomí, nedoslýchaví), pro které je možné připravit např. naučné stezky, či historické expozice přizpůsobené jejich zdravotnímu znevýhodnění.

POUŽITÁ LITERATURA

- [1] BÍNA, J. *Aktualizace potenciálu cestovního ruchu v České republice*. Brno : Ústav územního rozvoje. [online]. 2010. [cit. 13. 08. 2014]. Dostupné z:
- [2] GÚČIK, M. a kol. *Krátký slovník cestovního ruchu*. Banská Bystrica : Slovak-Swiss Tourism, 2004. ISBN 80-88945-73.
<http://www.uur.cz/images/uzemnirozvoj/cestovniuruch/potencialCR/PotencialCR-text.pdf>
- [3] LINDEROVÁ, I. *Cestovní ruch. Základy a právní úprava*. Jihlava : Vysoká škola polytechnická, 2013. ISBN 978-80-87035-82-5.
- [4] PÁSKOVÁ, M., ZELENKA, J. *Cestovní ruch. Výkladový slovník*. Praha : Ministerstvo pro místní rozvoj, 2002. ISBN 80-239-0152-4.
- [5] PÁSKOVÁ, M., ZELENKA, J. *Cestovní ruch. Výkladový slovník*. Praha : Linde a. s., 2012. ISBN 978-80-7201-880-2.
- [6] *Profil Kraje Vysočina*. Jihlava : Krajský úřad Kraje Vysočina. [online]. 2013. [cit. 13. 08. 2014]. Dostupné z: <http://extranet.kr-vysocina.cz/samosprava/soubory/rada/materialy/2013/35/RK-35-2013-62pr01.pdf>
- [7] TOUŠEK, V. a kol. *Vysočina. Tematický atlas*. Jihlava : Krajský úřad Kraje Vysočina ve spolupráci s UPOL, 2008. ISBN 978-80-254-2080-5.

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Pořadí ORP Kraje Vysočina podle velikosti potenciálu přírodních složek krajiny

Tabulka 2: Pořadí ORP podle potenciálu atraktivit

Tabulka 3: Vývoj počtu cestovních kanceláří v Kraji Vysočina v letech 2005 až 2013

Tabulka 4: Turistická informační centra v Kraji Vysočina k roku 2014

Tabulka 5: Přehled délek turistických tras (v km) v jednotlivých ORP Kraje Vysočina v roce 2013

Tabulka 6: Počet pohostinských zařízení v Kraji Vysočina podle okresů v letech 2012 a 2013

Tabulka 7: Vývoj počtu ubytovacích zařízení v Kraji Vysočina v letech 2000 až 2013

Tabulka 8: Počet hromadných ubytovacích zařízení v Kraji Vysočina podle okresů v roce 2012

Tabulka 9: Počet pokojů v hromadných ubytovacích zařízeních v Kraji Vysočina podle okresů v roce 2012

Tabulka 10: Počet lůžek v hromadných ubytovacích zařízeních v Kraji Vysočina podle okresů v roce 2012

Tabulka 11: Kapacity hromadných ubytovacích zařízení v Kraji Vysočina podle okresů v roce 2012

Tabulka 12: Vývoj počtu hromadných ubytovacích zařízení v ORP v letech 2001 až 2012

Tabulka 13: Vývoj počtu lůžek v hromadných ubytovacích zařízeních v ORP v letech 2001 až 2012

Tabulka 14: Využití kapacit v hotelech a penzionech v Kraji Vysočina v letech 2012 a 2013 (údaje v procentech)

Tabulka 15: Využití kapacit v hotelech a penzionech v Kraji Vysočina podle kvartálů v letech 2012 až 2014 (údaje v procentech)

Tabulka 16: Hodnoty Defertovy funkce (TF) ve vybraných obcích v Kraji Vysočina k roku 2012

Tabulka 17: Pořadí ORP v Kraji Vysočina podle velikosti Defertovy funkce k roku 2012

Tabulka 18: Turistické zatížení území Kraje Vysočina k roku 2012

Tabulka 19: Pořadí ORP Kraje Vysočina podle velikosti potenciálu lůžkové infrastruktury v roce 2012

Tabulka 20: Stanovení celkového potenciálu cestovního ruchu v ORP Kraje Vysočina

Tabulka 21: Pořadí ORP podle celkového potenciálu cestovního ruchu v Kraji Vysočina

Tabulka 22: Míra turistické intenzity

Tabulka 23: Pořadí využití lůžek

Tabulka 24: Schopnost ekonomicky využít potenciál cestovního ruchu v jednotlivých ORP Kraje Vysočina

Tabulka 25: Podíl ORP na celkovém počtu přenocování v Kraji Vysočina dělený podílem ORP na celkovém potenciálu Kraje Vysočina

Tabulka 26: Návštěvnost hromadných ubytovacích zařízení na Vysočině v letech 2000 až 2013

Tabulka 27: Návštěvnost hromadných ubytovacích zařízení na Vysočině v jednotlivých měsících let 2013 a 2014

Tabulka 28: Návštěvnost na Vysočině podle kategorií ubytovacích zařízení v roce 2012

Tabulka 29: Nejnavštěvovanější atraktivity v Kraji Vysočina v roce 2013

Tabulka 30: Vývoj počtu kongresových akcí v Kraji Vysočina v letech 2006 až 2013

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Vývoj počtu hromadných ubytovacích zařízení v ORP v letech 2001 až 2012

Graf 2: Vývoj počtu lůžek v hromadných ubytovacích zařízeních v ORP v letech 2001 až 2012

Graf 3: Hosté v hromadných ubytovacích zařízeních v krajích České republiky v roce 2013

Graf 4: Návštěvnost a počet přenocování v hromadných ubytovacích zařízeních na Vysočině v jednotlivých měsících let 2013 a 2014

Graf 5: Návštěvnost v obcích s rozšířenou působností v Kraji Vysočina v roce 2012

SEZNAM KARTOGRAMŮ

Kartogram 1: Regionalizace Kraje Vysočina podle potenciálu přírodních složek krajiny

Kartogram 2: Regionalizace Kraje Vysočina podle velikosti potenciálu atraktivit

Kartogram 3: Regionalizace Kraje Vysočina podle potenciálu infrastruktury

Kartogram 4: Regionalizace Kraje Vysočina podle celkového potenciálu

SEZNAM MAP

Mapa 1: Fyzicko-geografická mapa Kraje Vysočina

Mapa 2: Přehled památek UNESCO, národních kulturních památek, městských a vesnických památkových rezervací, městských, vesnických a krajinných památkových zón

SEZNAM ZKRATEK

CR	cestovní ruch
ČSÚ	Český statistický úřad
ČVL	čisté využití lůžek
d.u.	důvěrný údaj
HB	Havlíčkův Brod
CHKO	chráněná krajinná oblast
IC	informační centrum
JI	Jihlava
L/O	podíl lůžek na počtu obyvatel
L/R	počet lůžek na km ²
MPZ	městská památková zóna
NP	národní park
NPR	národní přírodní rezervace
ORP	obec s rozšířenou působností
PE	Pelhřimov
PP	procento přenocování
P/R	počet přenocování na km ²
PPT	procento z celkového potenciálu
SP	souhrnný potenciál
TF	Defertova funkce
TIC	turistické informační centrum
TIR	míra turistické intenzity
TL	turistické zatížení území
TDR	hustota výskytu turistů
TPR	míra turistické penetrace
TR	Třebíč
ÚÚR	Ústav územního rozvoje Brno
VP	využití pokojů
VPZ	vesnická památková zóna
ZR	Žďár nad Sázavou